UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Lingvistická terminologie v učebnicích češtiny pro cizince

Linguistic terminology in Czech textbooks for foreigners

Bakalářská diplomová práce

Autor: Teresa Henselová

Studijní program: Česká filologie – Žurnalistika

Vedoucí práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Ph.D.

Olomouc 2024

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování doc. PhDr. Boženě Bednaříkové, Ph.D. za vstřícný přístup, za cenné připomínky a rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Poděkovat bych chtěla rovněž své rodině za podporu během celého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila v práci uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne ……

…..……

podpis

Obsah

Úvod 5

1. Terminologie a termín 7

1.1 Definice termínu v českém prostředí 8

1.2 Odborná terminologie 10

1.3 Lingvistická terminologie 11

1.3.1 Školská lingvistická terminologie 12

1.3.1.1 Nejednotnost v české lingvistické terminologii 14

1.3.2 Terminologie ve výuce češtiny jako cizího jazyka 17

1.4 Shrnutí 19

2. Analýza terminologie ve vybraných učebnic češtiny pro cizince 20

2.1 Česky krok za krokem 1 21

2.1.1 Analýza terminologie 22

2.2 Česky, prosím I 24

2.2.1 Analýza terminologie 25

2.3 Čeština pro cizince H + H 26

2.3.1 Analýza terminologie 26

2.4 Communicative Czech 28

2.4.1 Analýza terminologie 28

2.5 Shrnutí 30

3. Zaměření analýzy na učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2 32

3.1 Práce s terminologií 33

3.1.1 Hláskosloví 33

3.1.2 Morfologie 34

3.1.3 Syntax 37

3.1.4 Lexikologie 38

3.2 Shrnutí 38
4. Vypracování terminologického slovníčku 40
5. Závěr 54
Anotace 56
Resumé 57
Seznam použité literatury 58

Úvod

Mezilidská komunikace je jednou z nejzákladnějších schopností a také potřeb člověka. Ačkoliv je dnešní doba hodně digitalizovaná a komunikace tváří v tvář je jí minimalizovaná, způsob, jakým mezi sebou interagujeme, zůstává stále stejný. Tím je jazyk. Přestože český jazyk nepatří mezi ty světové, je stále živým jazykem a v poslední době se častěji dostáváme do kontaktu s cizinci, kteří se chtějí nebo musí naučit alespoň jeho základy. Jako rodilá mluvčí češtiny považuji její vyučování jako cizího jazyka za velice atraktivní a přínosnou činnost. Nabízí nám na český jazyk nový úhel pohledu. Ráda bych v budoucnu působila v této oblasti, myslím, že taková práce může nejen prohloubit mé znalosti češtiny, ale také obohatit její jinak zautomatizované vnímání. Také proto jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila téma uplatňování lingvistické terminologie v souvislosti s užíváním češtiny jako nemateřského jazyka. Ať už se učíme jakýkoliv jazyk, terminologie z oblasti gramatiky bývá mnohdy jednou z nezbytných složek v celém procesu jeho poznání. Je důležité, abychom s ní uměli pracovat, a také si myslím, že je v procesu učení nového jazyka výhodné jí umět porozumět.

Cílem mé práce je na základě stručné charakteristiky vybraných učebnic češtiny pro cizince zhodnotit, jakým způsobem se v nich využívá lingvistická terminologie, dále vytvořit slovníček, který bude sloužit především pro učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části objasním pojmy *terminologie* a *termín* v obecné rovině a následně je zasadím do kontextu jazykovědy. Budu vycházet z odborné literatury pojednávající o termínu jako *Manuál lexikografie* (Blatná 1995) nebo *O české terminologii* (Roudný 1983), ve druhé části mi budou oporou sborníky z konferencí, jejichž tématem byla lingvistická terminologie, a články z jazykovědných časopisů *Český jazyka a literatura* nebo *Čeština doma a ve světě* pojednávající také o situaci výuky češtiny jako cizího jazyka. První kapitola bude pojednávat o terminologii jako o nauce o termínech, také se zaměří na její jednotku – termín. Z několika jeho definic se v ní pokusím charakterizovat jeho podstatu. V následující podkapitole se budu věnovat definici termínu v českém prostředí. Ve druhé podkapitole se zaměřím na odbornou a následně lingvistickou terminologii.

V závěrečných podkapitolách teoretické části přiblížím problematiku určitých specifik školské terminologie a jejího využití ve výuce češtiny jako cizího jazyka.

V praktické části analyzuji a zhodnotím několik vybraných učebnic češtiny pro cizince. V první kapitole této části stručně představím vybrané učebnice. Další podkapitoly budou prezentovat terminologii a práci s ní. Přitom budu vycházet z vybraných českých mluvnic (Grepl et al. 2008, Havránek a Jedlička 2002). Pro svou analýzu jsem si stanovila tři výzkumné otázky, podle kterých analýzu rozvrhnu a na které se pokusím v závěru odpovědět. První otázka se bude orientovat na rozložení užití české a internacionální terminologie. Druhá na rozsah využívané terminologie a její adekvátnost využití vzhledem k jazykové úrovním A1 a A2. Poslední otázkou bude posouzení kompatibilnosti v učebnici užitých termínů s termíny užívanými ve vybraných českých mluvnicích.

Ve druhé kapitole praktické části se detailněji zaměřím na analýzu učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2. Ze shromážděných termínů z těchto dvou učebnic v závěrečné kapitole vypracuji terminologický slovníček s využitím mezinárodních a českých výrazů. Přitom budu vycházet z odborné literatury týkající se termínů a jejich výkladu. Základem budou akademické mluvnice (Petr et al. 1986, Komárek et al. 1986), dále publikace *Jazyk a jazykověda* (Čermák 2007), *Vícejazyčná lingvistická terminologie* a také z webu dostupný *Nový encyklopedický slovník češtiny.*

1. Terminologie a termín

Terminologie je nauka o termínech, o jejich místě v systému jazyka, vlastnostech, tvoření a následném užívání.[1] Označení terminologie může být chápáno také jako synonymum k českému sousloví odborné názvosloví, čímž by se terminologie mohla považovat také jako soubor odborných výrazů neboli termínů určitého oboru.[2]

Terminologie je oborem interdisciplinárním. Využívá především lingvistických a filozofických aspektů, kromě toho se ale opírá i o informatiku, logiku, gnoseologii a paralelně s tím i o poznatky speciálních oborů.[3] Nejbližším lingvistickým oborem terminologie je terminografie, která se zabývá vytvářením terminologických slovníků.

Termín, česky odborný název, je obecně jednou ze základních a nezbytných složek odborných textů. Je to slovo sloužící k jasnému definování určitého jevu v daném oboru, kterého se použitý termín týká. Běžně ho nepoužíváme ve slovní zásobě každodenní komunikace. Definic „termínu" existuje celá řada a co se týká jejich formulace, v průběhu času se vyvíjely. Z několika níže uvedených charakteristik se pokusím vystihnout obraz *termínu*.

Edvard Lotko (2003) za termíny označuje *„slova, resp. slovní spojení z různých vědních či technických oborů s ustáleným, na kontextu nezávislým a definovatelným významem"* a dále o nich píše, že *„nejsou expresivní, je pro ně charakteristická pojmovost (nocionálnost) a intelektuálnost"*.[4] Běla Poštolková (1984) podobně konstatuje, že *„termín se vyznačuje kognitivním, tj. racionálně pojmovým významem, založeným na teoretickém poznání"*.[5]

Účelem termínu podobně jako dalších dorozumívacích prostředků v obecné slovní zásobě je pojmenovávat skutečnosti, ač je tato schopnost u termínů daleko preciznější a určitější. Naopak od běžných slov v každodenní komunikaci se termín liší především

[1] *Terminologie* [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/TERMINOLOGIE
[2] BLATNÁ, Renata a ČERMÁK, František (ed.). *Manuál lexikografie*. Jinočany: H&H, 1995. ISBN 80-85787-23-7.
[3] ROUDNÝ, Miroslav; TEJNOR, Antonín a POŠTOLKOVÁ, Běla. *O české terminologii*. Malá jazyková knižnice, sv. 2. Praha: Academia, 1983. ISBN (Brož.).
[4] LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology.* 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 5, ISBN 80-244-0720-5.
[5] POŠTOLKOVÁ, Běla. *Odborná a běžná slovní zásoba současné češtiny*. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1984, s. 11.

spisovností, redukcí expresivity a svou ustáleností a navíc *„vyniká významovou určitostí, přesností a jednoznačností“*.[6] Tytéž termíny ale mohou mít odlišné významy, pokud je srovnáme v různých oborech nebo pokud je použijeme v běžné komunikaci. Porovnáme-li např. termín *kmen* v lingvistice, botanice a sociologii, zjistíme, že zatímco v lingvistice označuje slovotvorný základ slova, v botanice se jedná o stonek stromu. Něco jiného pak kmen představuje v oboru sociologie, konkrétně určitý typ lidského společenství. Každý vědní obor má svůj soubor specifických termínů, který je pro jeho fungování nezbytný a stojí paralelně ke slovům běžné slovní zásoby a mnohdy se bez nich ani neobejde.

Ačkoliv jsou významy mnohých termínů pro neodborníky hůře rozpoznatelné a často jsou využívány pouze v okruhu určité sociální skupiny, je *„odborné názvosloví jako celek pevnou součástí celonárodního jazyka“*.[7]

1.1 Definice termínu v českém prostředí

Terminologie a termíny se začaly v českém prostředí etablovat společně s jazykem a jeho spisovnou formou. Vůbec první oblastí, ve které se uplatňovala nějaká terminologie, byla oblast právní a náboženská (to především z důvodu dominantní bohoslužebné funkce jazyka). Později se začala vyvíjet v přírodních oborech, v oblasti medicíny či zemědělství a řemesel, opět v souvislosti s obecným vývojem českých zemí.[8]

Již od 14. století vznikaly nejrůznější slovníky a gramatiky. Mezi první terminologické slovníky bychom mohli zařadit slovník mistra Klareta, slovník tehdejší české terminologie, která byla v souladu s tehdejšími vědomostmi o fungování světa a byla zároveň doplňována o termíny nově utvořenými. Významným obdobím se následně stává doba národního obrození, z ní vzešel například Slovník česko-německý Josefa Jungmanna, který významně přispěl *„k obohacení a ustálení spisovné slovní zásoby“*.[9]

---

[6] SOCHOR, Karel. *Příručka o českém odborném názvosloví*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1955, s. 8.
[7] Tamtéž.
[8] KOMÁREK, Miroslav, BLÁHA, Ondřej (ed.). *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-591-7.
[9] Tamtéž, s. 41.

Teoretický podklad pro terminologii a termín jako takový se však zrodil až mnohem později, a to v průběhu 20. století. Ještě v Kottově Česko-německém slovníku z roku 1884 se pod heslem termín píše *„název, výraz, slovo“*. Vůbec první česky formulovaná definice termínu se objevuje až v článku Leontije Kopeckého *O lexikálním plánu hospodářského jazyka* z roku 1935.[10] Kopeckij termín chápe jako *„slovo, které má v odborném jazyku přesný a jednoznačný význam a které, i když se vyskytne v jazyku hovorovém, je pociťováno jako slovo náležející k některé odborné oblasti. Od vhodného termínu se vyžaduje přesnost a nepřístupnost homonymity, aby totiž jedno slovo nebylo znakem dvou nebo více různých obsahů. “*[11]

O více než deset let později, v roce 1948, publikuje Alois Jedlička svou práci *Josef Jungmann a obrozenská terminologie literárně vědná a linguistická*[12], která v mnohém navazuje na již zmíněného L. Kopeckého. Jedlička nejprve termíny rozděluje do tří skupin. Do první zařazuje takové, které mají *„přesný a jednoznačný význam“*.[13] A dodává, že jsou vnímány jako odborná slova i v případě, kdy se použijí v jiném než odborném jazyce. Do druhé skupiny Jedlička zahrnuje slova běžně existující v mluveném spisovném jazyce *„s významem méně přesným nebo odchylným, ale jež v jazyce odborném fungují jako termíny první skupiny“*.[14] Třetí skupinu tvoří tzv. automatizovaná sousloví, právě ono spojení činí jejich význam odborným. Následně označuje všechny výše zmíněné typy odborných názvů za termíny a shrnuje jejich charakteristiku do jedné definice: *„Termín v tomto širším, ale běžném pojetí je lexikálně sémantická jednotka odborné funkce spisovného jazyka, která má přesný význam, daný v odborné oblasti definicí, konvencí nebo kodifikací. “*[15]

V letech 1951 – 1953 se nakonec vymezení termínu ustaluje a v Příručním slovníku jazyka českého se pro něj objevuje heslo, pod kterým se píše: *„lexikálně sémantická jednotka, mající přesný a jednoznačný význam, zpr. odborný“.* Pro porovnání uvádím ještě hesla s definicemi z několika dalších slovníků. Je ovšem zřejmé, že se od sebe příliš neliší. Slovník spisovného jazyka českého uvádí: *„odb. a zast. též terminus*

[10] ROUDNÝ, Miroslav. *Z historie českých definic odborného názvu*. In: *Slovo a slovesnost.* 1977, roč. 38, č. 3, s. 237 – 240. ISSN 0037-7031.
[11] KOPECKIJ, Leontij. *O lexikálním plánu hospodářského jazyka*. In: *Slovo a slovesnost.* 1935, roč. 1 č. 2, s. 120 – 122. ISSN 0037-7031.
[12] JEDLIČKA, Alois. *Josef Jungmann a obrozenská terminologie literárně vědná a linguistická.* V Praze nákladem České akademie věd a umění, 1948.
[13] Tamtéž, s. 30.
[14] Tamtéž.
[15] Tamtéž, s. 31.

technicus, neodb. přesnější pojmenování vůbec“. Akademický slovník cizích slov: *„lingv. odborné pojmenování v soustavě daného oboru, odborný název; neodb. přesnější pojmenování vůbec“.* Závěrem Slovník spisovné češtiny vysvětluje termín jako *„odborná pojmenovací jednotka s přesným významem: technický, jazykovědný termín“.*

1.2 Odborná terminologie

Vývoj evropské, a tudíž i české kultury v jejích počátcích významnou měrou ovlivnila kultura antická. V oblasti jazyků tento vliv vycházel z latiny a řečtiny. U řady evropských jazyků včetně našeho bylo přejato právě z těchto antických jazyků spoustu slov, které můžeme souhrnně nazvat internacionalismy.[16]

Do češtiny se nejvíce slov původně latinských nebo řeckých dostávalo skrze jazyky západoevropské. V době vzniku a dále ve vývoji spisovné češtiny byly především latinismy využívány velmi hojně. Ačkoliv byly mnohé z nich i uměle vytvořené, dodnes jsou jako internacionalismy součástí terminologií ve vědních, uměleckých či technických oborech. Například francouzština je nejčastěji zdrojem pro výrazy z oblasti politiky, diplomacie, umění nebo módy. Výrazy s italským původem jsou typické pro ekonomickou oblast, zatímco pro oblast sportu je příznačná terminologie se základem v angličtině.[17]

České odborné názvosloví bylo na samém počátku vytvářeno především uměle. Praktickým účelům začalo sloužit postupně od poloviny 19. století. Především skutečnost, že se čeština začala čím dál více prosazovat také na vysokých školách nebo na úřadech, dopomohla k tomu, že se odborné vyjadřování v českém jazyce začalo rozvíjet.[18]

Z výše zmíněného je patrné, že vliv latiny doprovázel znatelně vývoj našeho jazyka již od jeho raných fází. Latina se v průběhu vývoje ani nikdy natrvalo nestáhla do ústraní, naopak byla až do začátku 20. století chápána jako součást klasického

[16] ŽAŽA, Stanislav. *Latina a řečtina v slovní zásobě, gramatice a terminologii slovanských jazyků.* Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5138-6.
[17] Tamtéž.
[18] ROUDNÝ, Miroslav; TEJNOR, Antonín a POŠTOLKOVÁ, Běla. *O české terminologii.* Malá jazyková knižnice, sv. 2. Praha: Academia, 1983. ISBN (Brož.).

vzdělání.[19] Je proto pochopitelné, že se také do lingvistické terminologie latina promítla a že její otisky jsou do dneška patrné. Také ve vybraných učebnicích bude zjevné, že ačkoliv se v některých případech objevuje česká terminologie, ta internacionální ve většině převažuje.

1.3 Lingvistická terminologie

Lingvistika, která se ve svém zkoumání zabývá jazykem a jeho užíváním, taktéž využívá rozsáhlého odborného názvosloví. A i toto názvosloví má svůj základ především v latině. V porovnání s ostatními slovanskými jazyky dosáhla tato terminologie v západoslovanských jazycích největšího uplatnění.[20]

Lingvistika spadá do humanitně orientovaných oborů, a proto převážnou část její terminologie tvoří termíny, které označujeme jako pseudopreskriptivní nebo také deskriptivní. Pseudopreskriptivní termíny vycházejí *„z tematické oblasti, kde pro hodnocení jevů je důležitý postoj či náhled člověka, nějaké školy, nějakého společenství, jeho význam je vymezen dohodou akceptovanou širším společenstvím“.*[21] Znamená to, že každý termín může být vykládán odlišně a nemusí mít pouze jednu sjednocující definici. Význam termínu konkrétně určuje odborník, který *„může mít na daný jev jiný osobní náhled, může patřit k nějaké jiné škole“*[22] a jeho vymezení významu není pro další odborníky závazné. V rámci více kontextů může být jeden termín užit s různými významy. Zároveň ale lingvistické termíny i přes jejich velké rozpětí definic ve svém základu vykazují stejný významový obsah, například *„přes různost „vyznání“ budou bohemisté považovat za substantivum (téměř) týž soubor českých lexémů“.*[23]

Na druhé straně stojí termíny preskriptivní, které jsou naopak charakteristické pro obory technické a přírodní. Jsou to termíny, jejichž *„význam určují odborníci*

[19] ZIKÁNOVÁ, Šárka: *Vliv latiny na češtinu*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.
[20] ŽAŽA, Stanislav. *Latina a řečtina v slovní zásobě, gramatice a terminologii slovanských jazyků.* Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 27. ISBN 978-80-210-5138-6.
[21] BLATNÁ, Renata a ČERMÁK, František. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, 1995, s. 144. ISBN 80-85787-23-7.
[22] Tamtéž.
[23] *Čeština doma a ve světě.* č. 2, roč. 5. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997, s. 10. ISSN 1210-9339.

příslušné tematické oblasti definicí obvykle při prvním užití termínu ".[24] Je naopak možné ho stanovit jednoznačně a také je *„užití termínu ve významu stanoveném definicí pro odborníky dané oblasti závazné "*. [25]

V této kapitole jsem chtěla především skrze podstatu pseudopreskriptivních termínů zdůraznit to, že význam těchto termínů, které jsou typické pro lingvistickou terminologii, není možné určit přesně a pomocí jedné definice. Z toho se odvíjí možná různost v některých výkladech termínů a také je z tohoto hlediska pochopitelná jistá nejednotnost v lingvistické terminologii, o které pojednává následující kapitola (1.3.1.1).

1.3.1 Školská lingvistická terminologie

Lingvistická terminologie, se kterou se s menšími změnami pracuje dodnes, byla sestavena již ve 40. letech 20. století.[26] Velkým dílem se o ni zasadili Bohuslav Havránek a Vladimír Šmilauer.[27]

V současné době se v rámci české školské lingvistické terminologie potýkáme se situací, kde dochází ke střetu dvou navzájem se prostupujících terminologických aparátů. Na jedné straně stojí terminologie česká a na druhé straně internacionální, taková, jejíž základy vycházejí z latinských termínů. Pavel Pečený (2010) zdůrazňuje právě onu koexistenci obou terminologií, která není v českém prostředí výjimečným jevem. *„Zcela běžně se v rámci jednoho textu objevují jak české termíny, tak jejich protějšky ",*[28] ať už se jedná o text odborný, či neodborný.

V některých případech může dokonce dojít k tzv. hybridním terminologickým souslovím. Jedná se o termíny, které se skládají z jednoho členu s původem internacionálním a jednoho členu s původem domácím. Tak se tedy obě terminologie,

---

[24] LOTKO, Eduard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 104. ISBN 80-244-0720-5.
[25] *TERMINA 2000: sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000.* Praha: Galén, 2001, s. 212. ISBN 80-7262-105-X.
[26] České normalizované jednotné školské názvosloví mluvnické, 1941 (upraveno 1945). Základní pojmy mluvnické při vyučování českému jazyku, 1947.
[27] ČECHOVÁ, Marie a STYBLÍK, Vlastimil. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství.* Praha: SPN, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
[28] PEČENÝ, Pavel. *K problematice výuky lingvistické terminologie cizích jazyků* In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010, s. 56. ISBN 978-80-87238-03-5.

česká i internacionální, sloučí v jedno sousloví označující jeden jev.[29] Příkladem může být *reflexivní sloveso*, Pečený (2010) uvádí také *posesivní zájmeno*. I to svědčí o koexistenci českého a internacionálního názvosloví.

Od zavedení lingvistické terminologie ve škole převládalo užívání té české, k zavádění internacionální terminologie paralelně k české docházelo nejprve na středních školách, později také na nižších stupních. Od 50. let se od ní ovšem upouštělo a především v období 60. až 70. let se ve školách uplatňovala především česká terminologie, což v průběhu dalších let přinášelo studentům značné problémy. Jeden takový mohl nastat například při přechodu studenta na jinou školu či na školu vyššího stupně, na které se využívala terminologie internacionální. Proto se od přelomu 70. a 80. let usiluje stavět jak na české, tak na internacionální terminologii.[30]

Především ve výuce českého jazyka pro rodilé žáky 2. stupně a středních škol se tato dvojí terminologie projevuje velice zřetelně. Pro spoustu jevů využíváme označení latinské (například *infinitiv* se využívá mnohem častěji než jeho český protějšek *neurčitek*). Jsou to takové termíny, pro které český termín neexistuje (či se neujal), nebo pro které není dostatečně zřetelný (například české *pojmenování souznačná* pro latinské *synonyma*).[31] Zatímco pro jiné jevy je zcela běžné označování českým termínem – například označení *budoucí čas* je obvyklejší termín než *futurum*.

Podle Pečeného (2010) může k preferování označování českým výrazem docházet také z toho důvodu, že jsou některá latinská pojmenování obtížnější z hlediska skloňování. Naopak důvod pro preferování označování latinskými termíny před takovými českými ekvivalenty, které jsou víceslovné, může být výhodnost z hlediska jazykové ekonomie (zde například *substantivum* místo českého *podstatné jméno*)[32] a možnost od internacionálních termínů tvořit deriváty (například *substantivum – substantivní*). V případě výuky češtiny pro cizince se k těmto výrazům

[29] DOMINIKOVÁ, Irena a LACHOUT, Martin. *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí.* Praha. Metropolitní univerzita Praha, 2010. ISBN 978-80-86855-58-5.
[30] ČECHOVÁ, Marie a STYBLÍK, Vlastimil. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství.* Praha: SPN, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
[31] *Čeština doma a ve světě.* č. 2, roč. 5. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.
[32] PEČENÝ, Pavel. *K problematice výuky lingvistické terminologie cizích jazyků* In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010. ISBN 978-80-87238-03-5.

pojí také paralely z cizích jazyků (například německé *der Substantiv*), a tudíž je pro studenty využívání internacionální terminologie ulehčující.

Ačkoliv by termíny měly reflektovat vědeckou stránku lingvistické terminologie, je ale terminologie školská pouze jejím částečným odrazem, protože jsou v tomto případě brány ohledy na žáka a jeho potřeby a zároveň i schopnosti. I přesto je důležité, aby byla tato dvě pojetí ve vzájemném vztahu, nikoliv aby se rozporovala.[33]

1.3.1.1 Nejednotnost v české lingvistické terminologii

Marie Čechová (1997) definuje jako jeden ze zásadních problémů ve výuce *„vytváření pojmů jako zobecnění podstatných vlastností vybraného jevu skutečnosti"*.[34] Právě termíny, jejichž hlavní vlastností je přesné označování, pomáhají k náležité fixaci pojmu. Jejich užívání ve výuce také pomáhá k dobrému naučení poznatků o daném jazyce. Aby mohl termín správně fungovat jako prostředník v procesu fixace pojmu, je důležité mít pro jeden pojem právě jeden označující termín. Tato „podmínka" tak vede k prosazování jednotné terminologie.[35]

V rámci české terminologie by se termíny mohly rozlišit na značkové a popisné. Značková slova jsou slova neutvořená ze základového slova a mnohdy jsou jako značková slova vnímána i slova cizího původu plynoucí z nedobré znalosti latiny či řečtiny, ze kterých nejčastěji vycházejí. To vedlo především v druhé polovině 20. století k užívání ve větší míře terminologických sousloví, která jsou složena ze slov častěji původu domácího (například *holá věta*). S jejich užíváním však vyvstává problém jisté nekonkrétnosti související s formální podobností některých českých termínů se slovy používaných v běžné slovní zásobě. Tato sousloví mohou být v odborném kontextu nevhodná, protože jsou jejich významy zavádějící nebo mohou vyznačovat jiný neterminologický význam pojmenování.[36] V této souvislosti pro názornost uvádí Čechová (1997) například sousloví *přechodník přítomný* a *přechodník minulý*, namísto kterých je vhodnější užívat *přechodník pro současnost*

[33] *Školská jazykovědná terminologie: sborník z konference konané dne 29. listopadu 2001 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-095-1.
[34] ČECHOVÁ, Marie. *Některé aspekty tvorby a změn lingvistické terminologie.* In: *Český jazyk a literatura.* 1997, roč. 48, č. 1-2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997, s. 12. ISSN 0009-0786.
[35] Tamtéž.
[36] Tamtéž.

a *přechodník pro předčasnost*. Přívlastky *přítomný* a *minulý* totiž neodpovídají jejich mluvnickému významu, odkazují spíše na kmen přítomný a minulý, od kterých se přechodníky tvoří. Podobná terminologická nepřesnost se objevuje například u kondicionálu. Tyto termíny, které se týkají slovesných tvarů a jsou spjaty s adjektivy *přítomný* a *minulý*, nejsou ve svém označování výstižné a, jak již bylo řečeno, spíše označované jevy zkreslují.[37]

Ony popisné termíny tak nemusí pro žáka znamenat vždy zjednodušení, proto se Čechová (2002) jednoznačně nevymezuje vůči užívání popisných ani nepovažuje za nutné značkových termínů využívat v menší míře, aby byla podporována česká terminologie.[38]

K nejednoznačnosti termínů můžeme v této souvislosti zmínit také termín *futurum*, kterým označujeme slovesa vyjadřující budoucí čas. Slovesa však mohou budoucí čas vyjadřovat dvěma způsoby – *budu malovat* x *namaluji*. Jsou tedy slovesa, která sem spadají i prézentním tvarem, dále například *přinesu, nakreslím.* Je sporné, co tedy termín *futurum* vyjadřuje, zda tvar slovesa v budoucím čase, či význam slovesa.

Božena Bednaříková (2005) k problému nejednotnosti školské terminologie shrnuje termíny do dvou skupin, kterými prezentuje vyvstávající problémy s fungováním školské terminologie.[39] První skupinu reprezentují termíny běžně užívané, avšak nepotřebné až zbytečné. Jejich význam pro výuku je minimální. Bednaříková v této skupině uvádí jako příklad termín *část příponová*, u kterého není zřetelné, co má označovat, nedefinuje ani slovotvornou, ani tvarotvornou příponu slova. Druhou skupinu tvoří termíny pro výuku potřebné, které jsou však využívány neadekvátně. Například užívání termínu *kmen* u deklinace substantiv, kde tohoto termínu není třeba. Adekvátní užívání termínu *kmen* je naopak u konjugace sloves.

---

[37] HAUSENBLAS, Karel. *K terminologii slovesných tvarů a významů v současné češtině.* In: *Miscellanea linguistica. Acta Universitatits Palackianae Olomucensis.* Ostrava, 1971.

[38] ČECHOVÁ, Marie. *Změny školské lingvistické terminologie – důvody pro a proti.* In: *Školská jazykovědná terminologie: sborník z konference konané dne 29. listopadu 2001 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-095-1.

[39] BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *O tzv. jednocení školské jazykovědné terminologie.* In: *Studia Moravica 3: sborník historiografických, filologických a uměnovědných příspěvků přednesených na vědecké konferenci Mars Moravicus - Neklidná léta Moravy pořádané ve dnech 28.-30. června 2004 v rámci realizace výzkumného záměru Ministerstva mládeže a tělovýchovy České republiky MSM 152100017 - Dějiny a kultura Moravy jako modelu regionu na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci*. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Moravica*, *3 (2005)*. 2005. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2005. ISSN 1801-7061.

Následně Bednaříková ve svém příspěvku poukazuje na to, že některé gramatické jevy jsou ve výuce různých jazyků souběžně označovány více termíny, a označuje tuto situaci jako terminologický souboj. Jako příklad uvádí termín *příčestí činné*, který například v německém jazyce označuje sloveso *machend*, zatímco v češtině jím označuje slovní tvar *dělal*.

K zavedení jednotné terminologie vedou také praktické důvody. Jeden z nich je ten, že *„právě jednotná terminologie usnadňuje metařečové vyjadřování, činí ho přesným, jednoznačným a ekonomickým“.*[40] Jednotnost terminologie by navíc přispěla ke *„snazšímu proniknutí do systému a struktury jazyků cizích a komunikaci v nich“*, k čemuž by vedlo „*osvojení gramatických pojmů a jejich fixace termíny“.*[41] Právě zprostředkování základních poznatků o jazyce a komunikaci je jednou z funkcí školské jazykovědné terminologie. Tuto funkci je možné nejlépe zachovat za předpokladu, *„že budeme jistý jev v celém průběhu výuky nazývat vždy stejně, týmž termínem“.*[42]

Dagmar Čapková (1997) akcentuje důslednost ve výběru termínů a jejich seznámí s žáky a problematiku výstižně shrnuje: *„Pro školu bychom tedy měli volit termíny nezavádějící, snadno pochopitelné a účelné.“*[43]

Nejednotnost ve školské jazykovědné terminologii byla impulzem Jazykovědného sdružení České republiky pro zahájení projektu, který by měl vytvářet terminologickou databázi školské jazykovědné terminologie. Terminologii a její jednotnost podpořilo Ministerstvo mládeže, školství a tělovýchovy České republiky, jeho schválením se databáze termínů měla stát závaznou pro případnou tvorbu nových učebnic, ve kterých se termíny užívají. Za tímto účelem byla vytvořena odborná komise, která se v různých oblastech zabývá školskou jazykovědnou terminologií.[44]

---

[40] *Školská jazykovědná terminologie: sborník z konference konané dne 29. listopadu 2001 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002, s. 13. ISBN 80-7290-095-1.
[41] Tamtéž, s. 12 – 13.
[42] *Čeština doma a ve světě.* č. 2, roč. 5. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997, s. 34. ISSN 1210-9339.
[43] ČAPKOVÁ, Dagmar. *Pracovní seminář k školské jazykovědné terminologii.* In: *Český jazyk a literatura.* 1997, roč. 48, č. 1-2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997, s. 42. ISSN 0009-0786.
[44] DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Používání termínů v učebnicích českého jazyka pro střední školy mezi lety 1945 a 1989*. Praha, 2022, Bakalářská práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce Alena Andrlová Fidlerová.

1.3.2 Terminologie ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Při výuce češtiny jako cizího jazyka stejně tak jako u jakéhokoliv jiného jazyka je určitý inventář lingvistických termínů nezbytný. Měli bychom se však pozastavit se u toho, v jaké formě by se terminologie měla využívat – zda by se studentům měla předávat česká, internacionální, nebo terminologie v jeho rodném jazyce. Rozhodnutí, zda je lepší využívat tu či onu terminologii, mnohdy vychází z konkrétních okolností, za jakých výuka jazyka probíhá.[45] Spadá sem jak metodický postup, tak také znalosti studentů a fakt, že studenti pocházejí mnohdy z různých zemí, přicházejí s různými mateřskými jazyky, a tvoří tak různorodou skupinu. Práci s terminologií ovlivňují ale také dosažené vzdělání studentů a s ním spojené znalosti či zkušenosti s lingvistickou terminologií.[46]

Česká terminologie se zdá být nejvýhodnější pro ty studenty, kteří nemají s internacionální terminologií zkušenosti. České odborné názvy pro mě mohou znamenat snazší studium. V případě, že se podobají nějakým pojmům, kterým rozumí z nabité zásoby běžných slov, pro ně mohou být srozumitelnější a jejich naučení může být snadnější.[47] Výhodou je také to, že česká terminologie je schopná plně obsáhnout dané skutečnosti, pro které by v terminologii mateřského jazyka studenta nemusely existovat vhodné ekvivalenty.[48]

Využívání latinské terminologie je výhodné z hlediska její podobnosti s mnoha dalšími v západoevropských jazycích, například s anglickou, německou, či s terminologií románských jazyků. Pro studenty se znalostí nějakého z těchto jazyků může podobnost terminologií být nápomocná. Pokud navíc studenti ovládají jiný jazyk než svůj mateřský a s latinskou terminologií se již během jeho studia dostali do kontaktu, může pro ně znamenat jisté ulehčení.

Zavádění terminologie v rodném jazyce studentů není příliš vhodné. Přestože by jí studenti pravděpodobně bez problému rozuměli, ne všechny ekvivalenty v daném jazyce, jak již bylo zmíněno, mohou být v souladu s českými významy pro skutečnosti,

---

[45] DOMINIKOVÁ, Irena a LACHOUT, Martin. *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí.* Praha. metropolitní univerzita Praha, 2010. ISBN 978-80-86855-58-5.

[46] *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010. ISBN 978-80-87238-03-5.

[47] Tamtéž.

[48] *Čeština doma a ve světě.* č. 2, roč. 5. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.

které termíny označují. Především pro kategorii termínů, která souvisí s flexí českého jazyka, nemusí být daná terminologie dostačující. Právě flexe je pro češtinu specifická a pro studenty, kteří nevycházejí z typologicky podobného jazyka, je seznámení s touto oblastí důležité, proto je důsledné porozumění s těmito termíny žádoucí.[49]

Ivo Vasiljev (2010), vycházející ze svých praktických zkušeností, navrhuje také terminologii utvořenou speciálně pro účely výuky češtiny jako cizího jazyka. Jeho cílem je především redukovat metajazyk, a vyjít studentům vstříc tím, že používané termíny ve výuce budou srozumitelné. Takovými „novými" termíny mohou být například *základní tvar* pro *infinitiv* nebo *sloveso přítomné* a *sloveso budoucí* pro *imperfektivní* a *perfektivní sloveso*.[50]

Marie Hádková (1997) problematiku uzavírá domněnkou, že je pro studenty dostačující terminologii ovládat pasivně tak, aby dokázali rozumět výkladu během výuky a aby se dokázali orientovat v odborné literatuře. Také Radomila Kotková (2010) nejednotnost v terminologii nepovažuje za závažný problém. Mnohem důležitější je podle ní *„srozumitelnost významu termínu pro studenta"*.[51]

Pečený (2010) se domnívá, že koexistence českého a internacionálního názvosloví a využití obou nomenklatur nemusí být vždy chápány negativně. *„Není vždy účelné zavrhovat prostupnost českého a mezinárodního systému, pokud tím účastníkům kurzu usnadníme studium."*[52] Pečený v této souvislosti také připomíná funkci již zmíněných hybridních terminologických sousloví, která mohou být pro takové situace užitečná.

Darina Hradilová (2010) vidí v paralelní existenci českých a původem latinských termínů v české lingvistice příčinu některých lingvodidaktických obtíží. Výchozí charakteristikou termínu je jeho univerzálnost. *„Figurují-li vedle sebe dva paralelní názvoslovné systémy, lze o jejich univerzálnosti pochybovat, zejména máme-li na mysli*

---

[49] DOMINIKOVÁ, Irena a LACHOUT, Martin. *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí.* Praha. metropolitní univerzita Praha, 2010.

[50] VASILJEV, Ivo: *Gramatika, pragmatika, komunikace*. In: *Sborník AUČJ 2006-2007*. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-58-3.

[51] KOTKOVÁ, Radomila. *Odborný jazyk ve vyučování češtiny jako cizího jazyka (Žena nebo femininum)?*. In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010, s. 35. ISBN 978–80–87238–03–5.

[52] PEČENÝ, Pavel. *K problematice výuky lingvistické terminologie cizích jazyků* In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010, s. 59. ISBN 978-80-87238-03-5.

situaci ve výuce cizinců. "[53] Dobrá výchozí pozice pro studenty, kteří by chtěli v rámci svého vzdělávání přecházet od jednoho metodického postupu výuky k jinému, vychází právě z jednotné terminologie. Ta by studenty zbavila překážek, které by mohly vzniknout v případě rozdílného užití terminologií. Přičemž je podle Hradilové v některých oblastech gramatiky vhodnější využívat ve výuce češtiny pro cizince internacionální terminologii. Ta je oproti některým českým termínům v mnohém stručnější a pregnantnější.

1.4 Shrnutí

V první kapitole Termín a terminologie jsem usilovala o to, abych vystihla podstatu termínu jako takového a termínu využívaného během výuky češtiny jak pro rodilé, tak pro nerodilé mluvní češtiny. Ačkoliv se z prvního vymezení ukázalo, že významnou vlastností termínu je stručnost, přesnost a jednoznačnost, v navazující kapitole jsem poukázala na to, že termín spadající do oblasti lingvistické terminologie nemůže být vždy přesně a jednoznačně vymezený, protože vychází z kategorie pseudopreskriptivních termínů. V další kapitole pojednávající o školské lingvistické terminologii se právě tato vlastnost pseudopreskriptivních termínů ukázala jako jedna z příčin nejednotnosti školské terminologie a také jako jedním z faktorů, které rozhodují o tom, zda využívat v učebnicích terminologii českou či internacionální. Tato problematika se dotýká učebnic češtiny pro žáky a studenty rodilých mluvčí češtiny, ale i učebnic určených pro studenty učící se češtinu jako cizí jazyk. Jelikož je právě internacionální terminologie méně sporná a více přístupnější než česká, může být její zastoupení v učebnicích dominantnější. Volba užívání české, či internacionální terminologie jistě závisí na konkrétních podmínkách, za kterých výuka probíhá.

[53] HRADILOVÁ, Darina: *Terminologie jmenné flexe a možnosti jejího využití ve výuce češtiny pro cizince.* In: *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí.* Praha. metropolitní univerzita Praha, 2010, s. 130. ISBN 978-80-86855-58-5.

2. Analýza terminologie ve vybraných učebnic češtiny pro cizince

V současné době existuje na trhu knih již spoustu učebnic češtiny pro cizince. Učebnice jsou uzpůsobené tomu, aby mohly být využívány ve výuce samouků, ale také v kurzech výuky češtiny s větší skupinou studentů. Existují jak učebnice, které počítají s tím, že student přistupuje k výuce jako úplný začátečník, a jsou tedy rozvrženy tak, aby odpovídaly nejnižší jazykové úrovni podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERR), tak učebnice pro již pokročilejší studenty na vyšší jazykové úrovni. Učit se češtinu prostřednictvím těchto učebnic je zpřístupněno lidem s různými mateřskými jazyky, některé mají také více jazykových verzí, a vychází tak vstříc konkrétní skupině studentů. V této kapitole vybrané učebnice stručně představím a následně se zaměřím na to, jak pracují s terminologií. Analýzu budu orientovat na tři jazykové roviny: hláskosloví, morfologie a syntaxe. V rámci těchto jazykových rovin se pokusím zhodnotit adekvátnost použití terminologie a její kompatibilnost s terminologií užívanou v českých mluvnicích. Vycházela jsem z mluvnic Grepla et al. (2008) a Havránka a Jedličky (2002).

Pro účely své práce jsem si vybrala následující čtyři učebnice: *Česky krok za krokem 1*[54], *Česky, prosím I*[55], *Čeština pro cizince H + H*[56] a *Communicative Czech.*[57] V samostatné kapitole se podrobněji zaměřím na učebnici *Czech It UP!* úrovní A1[58] a A2.[59] Učebnice jsem vybírala na základě odborné rešerše poskytnuté Vědeckou knihovnou v Olomouci a podle webových stránek Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, která učebnice pro cizince nabízí. Na výběru učebnice *Czech it UP!* jsem se domluvila s mojí vedoucí práce.

Všechny níže rozebírané učebnice slouží pro studenty, kteří před výukou nemají z českého jazyka žádné nebo mají minimální znalosti. Učebnice jsou koncipovány tak,

---

[54] HOLÁ, Lída. *Česky krok za krokem 1 = Tschechisch Schritt für Schritt 1 : A1-A2. Czech step by step*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-131-3.
[55] CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky prosím I.* Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4359-5.
[56] HRONOVÁ, Karla a HRON, Josef. *Čeština pro cizince H + H.* Praha: Didakta, 2008. ISBN 9788025422953.
[57] REŠKOVÁ, Ivana a PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech: elementary Czech*. 3. vyd. Tvarožná u Brna: I. Rešková, 2006. ISBN 80-239-6575-1.
[58] ŠVARCOVÁ, Tereza a WENZEL, Jakub. *Czech it UP!: čeština pro cizince. 1, Úroveň A1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5772-7.
[59] WENZEL, Jakub; ŠVARCOVÁ, Tereza a KLIMEŠOVÁ, Alena. *Czech it UP!: čeština pro cizince. 2, Úroveň A2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-6102-1.

aby dodržovaly zásady úrovní A1 a A2, jak je definuje SERR. SERR vyhodnocuje studentovy znalosti na základě kompetence v oblasti porozumění, konverzace a psaní. V uvedené tabulce jsou podle SERR charakterizovány jazykové úrovně A1 a A2.

Úroveň A1	Uživatel rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu*, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat*. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.
Úroveň A2	Uživatel rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají. Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnaléhavějších potřeb.

Tabulka 1: Jazykové úrovně A1 a A2 dle SERR[60]

2.1 Česky krok za krokem 1

Autorkou *Česky krok za krokem 1*, vydané roku 2017, je Lída Holá. Učebnice úrovní A1 – A2 je prvním dílem, po něm následuje díl druhý pokrývající úroveň B1. Učebnice je doporučena studentům s vážnějším zájmem o český jazyk. *Česky krok za krokem 1* má několik jazykových verzí (anglickou, ruskou, německou a ukrajinskou). V bakalářské práci pracuji s verzí německou. Chtěla jsem do okruhu učebnic zařadit také učebnici, která nevychází z anglického jazyka, jehož terminologie je v mnohém velmi podobná s internacionální terminologií. Ačkoliv je podobnost u německé terminologie také veliká, objevují se v ní také termíny německé a nepodobné s internacionální.

[60] *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme.* 2. čes. vyd. Jaroslava IVANOVÁ (překladatel). Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1425-2.

V průběhu učebnice studenti absolvují celkem 24 lekcí, přičemž prvních 12 lekcí je navrženo tak, aby splňovaly zásady úrovně A1. Po absolvování dalších 12 lekcí v druhé části knihy by pak studenti měli dosáhnout úrovně A2. Součástí učebnice jsou také online materiály, které mohou studenti během studia podle potřeb využívat. Jednotlivé lekce začínají poslechovým cvičením, ve které se uživatel seznamuje s hlavními frázemi a slovíčky související s daným tématem lekce. V navazujících úlohách se studenti seznamují s gramatikou, která je následně podrobně vysvětlena v určených rámečcích. Ke konci lekce je vždy připojena jedna stránka s obrázky, které slouží pro rozšiřování si slovní zásoby.

2.1.1 Analýza terminologie

S lingvistickou terminologií v *Česky krok za krokem 1* přicházejí studenti do kontaktu především v těch částech učebnice, ve kterých se vysvětluje nová gramatika. Daná problematika je v graficky vyznačeném rámečku uvedena nejprve v internacionální terminologii v počeštěné formě, následně v české a poté také v terminologii jazyka, který je pro studenta mateřským nebo zprostředkujícím (v případě učebnice, ze které jsem vycházela, se jedná o němčinu), například v 11. lekci má rámeček tuto formu:

***Verba pohybu s prefixy* při- *a* od- *(slovesa pohybu s předponami* při- *a* od-) • *Verben der Bewegung mit den Vorsilben* při- *und* od-**

Sehen Sie sich Verben in den Dialogen an. Vergleichen Sie die Bedeutung dieser Verben:

přijít kommen / ankommen (zu Fuß) x odejít weggehen
přijet kommen / ankommen (mit dem Verkehrsmittel) x odjet abfahren
přiletět kommen / ankommen (mit dem Flugzeug) x odletět abfliegen

Diese Verben sind perfektiv, sie haben aber auch ihre imperfektiven „Partner", z.B. přicházet / přijít, přijíždět / přijet, přilétat / přiletět x odcházet / odejít, odjíždět / odjet, odlétat / odletět.

Ve zprostředkujícím jazyce je tedy také celá problematika vysvětlována, tudíž jsou všechny termíny během tohoto výkladu použité v jiném jazyce než českém. Studenti

si osvojují jak českou terminologii, tak internacionální, zároveň mají oporu ve svém mateřském, popřípadě zprostředkujícím jazyce, kterým je gramatika vysvětlována.

Jednotlivé lekce a gramatické části v učebnici jsou detailně zpracované a zahrnují širokou škálu termínů, se kterými studenti po celou dobu studia s učebnicí aktivně pracují. Obě terminologické nomenklatury, česká a internacionální, se vyskytují vlivem způsobu rozvržení v podobném poměru. Značně naopak převažuje terminologie německá (v případě německé jazykové verze, se kterou jsem pracovala).

Z oblasti hláskosloví učebnice vysvětluje nejprve českou abecedu prostřednictvím jejího porovnání s abecedou latinskou. Z této komparace vyplývá, že v české abecedě přebývají typicky české konsonanty *č, ď, ch, ň, ř, š, ť, ž* a vokály *á, é, ě, í, ó, ú, ů, ý*. V rámci konsonantů učebnice rozlišuje konsonanty tvrdé, měkké a obojetné. Učebnice zdůrazňuje, že toto rozdělení je důležité pro zařazení daného slova do deklinace tvrdé či měkké. Dále se okrajově dotýká znělosti a neznělosti hlásek a asimilací znělosti. Asimilaci zmiňuje především v souvislosti s vysvětlením výslovnosti některých konsonantů.

Jedním ze stěžejních v oblasti morfologie je pojetí konjugace. Učebnice rozděluje slovesa do čtyř konjugačních typů na *á-Verben, í-Verben, uj-Verben, e-Verben.* Avšak blíže nespecifikuje, co je pro toto dělení rozhodující. Nezmiňuje tedy termíny *kmen přítomný* či *koncovka*, které mluvnice v této souvislosti užívají.

Pro minulý čas učebnice používá německý termín *Vergangenheit.* Pro tvorbu minulého času učebnice dále definuje termín *l-forma,* který stojí na místě termínu *l-ové příčestí*. Pro budoucí čas učebnice používá termín *futurum,* kterým označuje to, že se jedná o slovesný čas, nikoliv o konkrétní tvar slovesa. Při vysvětlování tvorby futura pracuje učebnice s termíny *imperfektivní* a *perfektivní sloveso.* U sloves pohybu doplňuje výklad termíny *dlouhá* a *krátká slovesa.* Dlouhými definuje slovesa, která tvoří budoucí čas s pomocným slovesem *být.* Krátkými pak slovesa, která budoucí čas vyjadřují i svými prézentními tvary. Pro pojem *dlouhá slovesa* je v mluvnici Grepla et al. (2008) ekvivalentem *forma složená* a míní se tím tvorba futura slovesem *být* ve tvaru futura a významovým slovesem v infinitivním tvaru. Pro *krátká slovesa* se ve stejné mluvnici používá označení *forma jednoduchá*. Jedná se opět o způsob tvorby futura, v tomto případě dokonavým slovesem ve tvaru prézentu.

Terminologie z oblasti syntaxe se objevuje v částech učebnice, kde je objasňována problematika objektu. Objekt je vysvětlován z hlediska toho, se kterým pádem se pojí, a toho, co je objektem vyjadřováno. Učebnice pracuje pouze s dativem a akuzativem. První skupinu „výrazů s objektem" tvoří výrazy, které mají objekt v dativu. Objektem jsou v tomto případě osoby, které jsou vystaveny nějakým skutečnostem (*být zima / teplo, slušet, vadit*). Do druhé skupiny „výrazů s objektem" jsou zařazovány výrazy, které mají objekt v akuzativu a ve kterých objekt vyjadřuje pocity nebo citové vztahy. Objektem je osoba, která tyto pocity prožívá. V mluvnici Havránka a Jedličky (2002) je dále zmiňována závislost objektu na slovese (méně často na adjektivu) a odtud plynoucí pádová řízenost objektu. V učebnici se o této problematice nezmiňuje. Další větné členy jako *podmět*, *přísudek*, *přívlastek* či *příslovečné určení* již učebnice nedefinuje.

2.2 Česky, prosím I

Další učebnicí, kterou jsem si vybrala pro rozbor, je učebnice *Česky, prosím I.* Ve své bakalářské práci jsem pracovala s jejím druhým vydáním z roku 2019. Autorkou je Jitka Cvejnová. Tato učebnice je prvním dílem série učebnic, které dále pokrývají úrovně A2 a B1. Autorka v předmluvě doporučuje *Česky, prosím I.* pro výuku začátečníků, dále uživatelům, kteří znalost češtiny dále nechtějí nebo nepotřebují rozvíjet.

Učebnice je rozdělena do 10 lekcí, ve kterých se student učí nové gramatice, slovní zásobě, pomocí různých úloh procvičuje také správnou výslovnost. Každá lekce je rozdělena do čtyř oddílů – A, B, C, D. Každý oddíl má své téma, které je nastoleno formou otázky, např. *Který den je dnes?*. Všechny oddíly jsou rozděleny do šesti částí: fonetika, lexikum, gramatika, jazyková funkce, ústní komunikace a písemná komunikace. Na konci každé lekce je studentovi k dispozici kontrolní test k ověření nabitých znalostí. Součástí učebnice je přehled písmen české abecedy a jejich fonetické realizace.

2.2.1 Analýza terminologie

Česky prosím I. psána výhradně česky a terminologie v ní užívaná je z větší části internacionální. Pouze v minoritních případech se objevují také české ekvivalenty termínů. Student se dostává do kontaktu s terminologií v částech, kde je vysvětlována gramatika. Problematika je představena stručně nejčastěji formou tabulky. Daná tabulka je pouze nadepsaná odpovídajícím termínem (či terminologickým souslovím) a gramatika není žádným obsáhlejším textem vysvětlována, tudíž je zde terminologie využito v omezené míře.

V nadpisech u gramatických tabulek je pouze internacionální terminologie. S českou terminologií se internacionální prolíná v zadání úloh, které navazují na probíranou gramatickou látku. Jedná se například o termíny *zájmeno* (namísto *pronomen*), *minulý čas* (namísto *préteritum*). Některé skutečnosti jsou v učebnici nazývány pouze v českém znění, to se týká například právě zmiňovaného označení *zájmeno,* u kterého se s internacionálním *pronomen* student v učebnici nesetká. Objevují se také případy hybridních terminologických sousloví, například *životná maskulina* a sousloví skládající se pouze z českých ekvivalentů, například *osobní zájmeno*.

V porovnání s ostatními zkoumanými učebnicemi, převažuje detailnost užívání terminologie z oblasti hláskosloví. Učebnice klasifikuje hláskový systémy češtiny na vokály, diftongy a konsonanty a u každé skupiny hlásek vyjmenovává jejich zástupce. Dále používá *slabikotvorné konsonanty*, kam zařazuje konsonanty *r, l* a *m,* a charakterizuje je jako takové, které mohou tvořit slabiku. Také Havránkova a Jedličkova mluvnice (2002) definuje slabikotvorné souhlásky jako souhlásky, které jsou základem slabiky. Zaměřuje se také na termíny *asimilaci znělosti*, *ráz*, *slovní přízvuk* a *větná intonace.* Termínem *ráz* je v učebnici chápán vysvětlován tvrdý hlasový začátek, jako neznělý konsonant. Toto pojetí je porovnatelné s pojetím obou vybraných mluvnic (Grepl et al. 2008, Havránek a Jedlička 2002).

Z oblasti morfologie bych chtěla zdůraznit termíny spjaté se slovesnými časy. Učebnice definuje celkem pět termínů pro pojetí slovesných časů: *imperfektivní prézens, imperfektivní préteritum, perfektivní préteritum, imperfektivní futurum, perfektivní futurum*. Termínem *imperfektivní* učebnice chápe slovesa, která označují neohraničenost děje. Tuto nedokonavost či dokonavost učebnice zdůrazňuje také u minulého času. Zvlášť pak ještě učebnice používá termíny *indeterminovaná*

a *determinovaná verba,* které definuje na základě toho, zda se vyjadřovaný děj opakuje, či naopak sloveso vyjadřuje děj aktuální. Přívlastky *indeterminovaná* a *determinovaná* používá ve spojitosti se slovesy pohybu.

U substantiv učebnice přidává výklad o tvoření obecných substantiv feminin označující státní příslušníky a příjmení. V rámci tohoto výkladu učebnice pracuje s termínem *sufix.* Sufixem označuje například *-ka* při tvorbě substantiv jako Angličanka či studentka. Dále nerozlišuje *tvarotvorný* a *slovotvorný sufix*.

2.3 Čeština pro cizince H + H

Učebnice *Čeština pro cizince H + H* vyšla roku 2008. Autory jsou Karla Hronová a Josef Hron. Skládá se ze dvou částí: první část je určena pro studenty na jazykové úrovni A1 a A2, druhá část na ni plynule navazuje a odpovídá úrovni B1. Jelikož jsem si jako kritérium stanovila jazykové úrovně A1 a A2, zaměřila jsem se na první část učebnice. Také tato učebnice má více jazykových verzí – anglickou a ruskou. V bakalářské práci pracuji s verzí anglickou.

Učebnice je určena pro potřeby cizinců, kteří se začínají učit česky. Autoři učebnici dále doporučují studentům samoukům, kteří předpokládají další studium českého jazyka.

První část učebnice je rozdělena do jedné úvodní lekce a dalších 17 lekcí. Každá lekce se skládá z několika podkapitol, ve kterých se student konstantně seznamuje s gramatickými principy formou úloh na popisování či doplňování tabulek. Lekce začíná krátkým textem, který uvozuje její téma. Součástí každé lekce je také česko-anglický slovník nově nabitých slov.

2.3.1 Analýza terminologie

Celá učebnice je psána „dvojjazyčně“. Mnohé pokyny k úlohám jsou psány nejprve anglicky a teprve v závorce jsou dané vysvětlivky či zadání uvedeny také v češtině, například *Describe the picture Kancelář using adjectives and the following verbs. (Popište obraz kanceláří, použijte adjektiva a slovesa.)*. Učebnice je primárně založena na studentově dobré znalosti anglického jazyka, který v mnoha případech slouží právě

jako zprostředkovatel a vysvětlovatel fungování českých gramatických principů. Některé jevy jsou dokonce studentovi předávány na základě jejich komparace v angličtině a češtině, například uchopení slovesných časů: ***Teď'*** *– vstávám, jdu spát. x* ***Now*** *– I am getting up, I am going to bed. /* ***Obvykle*** *– vstávám, chodím spát. x* ***Usually*** *– I get up, I go to bed*.

Lingvistická terminologie se tu prolíná ve dvou hlavních liniích. První z nich je počeštěná internacionální terminologie (například *prézens*), která je stejně jako veškerá zadání vzápětí uvedena v terminologie anglické (*present tense*). Jako vedlejší linie terminologie se v učebnici jeví terminologie česká, ta je v učebnici nazvána jako alternativní (*Alternative terminology).* Tato zcela česká terminologie je ovšem využívána pouze minoritně. Pravidelně se s ní student setká například u některých slovních druhů: *sloveso, zájmeno (osobní zájmeno), číslovka*, jejichž internacionální ekvivalenty učebnice nevyužívají. Veškeré české ekvivalenty k anglickému lingvistickému názvosloví jsou shrnuty v úvodní lekci, kde je studentovi k dispozici seznam těch nejzákladnějších jako pády, slovní druhy či slovesné časy. Učebnice předpokládá, že terminologie uvedená také ve zprostředkujícím jazyce (v anglické verzi učebnice se jedná o angličtinu) je pro studenta dostatečně známá, a je tudíž schopen své znalosti v oblasti tohoto jazyka převést do češtiny.

Z roviny morfologické učebnice v souvislosti se slovesným minulým časem užívá termíny *préteritum, sloveso imperfektivní* a *perfektivní, -l forma, sufix. -l formou* je míněno příčestí l-ové, které je jednou z částí složené formy préterita. Tvorbu *l-formy* vysvětluje tak, že se v infinitivním tvaru slovesa nahradí sufix *-t* za *-l.*

Na rozdíl od ostatních vybraných učebnic se *Čeština pro cizince H+H* více zaměřuje také na problematiku aktuálního členění a pořádku slov ve větě. Z toho plyne také používání termínů jako *subjekt, objekt, relativní věty.* Svůj český protějšek v učebnici nemají. *Subjekt* je v mluvnici Havránka a Jedličky (2002) definován jako větný člen, nejčastěji podstatné jméno či zájmeno, který není na žádném dalším členu závislý, je v nominativu. Mluvnice Grepla et al. (2008) označuje subjektem levovalenční syntaktickou pozici přísudkového výrazu s formou v nominativu. Učebnice *Čeština pro cizince H + H* také definuje subjekt jako podstatné jméno v nominativu, avšak jeho pozici mezi dalšími větnými členy nereflektuje.

K *objektu* mluvnice Havránka a Jedličky (2002) píše, že je rozvíjející větný člen, který závisí na slovese (méně častěji na adjektivu). Objekt je pádově závislý na slovese a nejčastěji bývá v akuzativu, dále v genitivu, dativu či instrumentálu. Učebnice *objekt* spojuje se slovesem, využívá spojení *objekt slovesa.* S objektem pracuje pouze v akuzativu.

Relativní věty vysvětluje Havránkova a Jedličkova mluvnice (2002) jako věty, uvozené vztažnými zájmeny či příslovci, věty, které vyjadřují přívlastek k některému podstatnému jménu (nebo zájmenu) věty řídící. *Čeština pro cizince H + H* vysvětluje relativní věty obdobně, avšak termín *přívlastek* nevyužívá.

2.4 Communicative Czech

Třetí vydání učebnice *Communicative Czech,* se kterým pracuji, bylo vydáno roku 2006 a jejími autorkami jsou Ivana Rešková a Magdalena Pintarová. Je druhým dílem třídílné série učebnic, které by studenta měly dovést k pokročilé jazykové znalosti češtiny.

Učebnice je rozdělena do 12 lekcí, strukturovaných do několika částí, které prostřednictvím práce s textem, gramatiky a úloh na její upevňování a poslechových a lexikálních cvičení cílí především na dobrou studentovu schopnost pracovat s českým jazykem a na komunikační kompetenci. V závěru lekce je uveden seznam nově nabitých slov. Důraz je kladen na použití češtiny v reálných situacích.

2.4.1 Analýza terminologie

Podobně jako učebnice *Čeština pro cizince H+H* je také *Communicative Czech* psána jak česky tak anglicky. Veškeré instrukce jsou psány oběma jazyky. S lingvistickou terminologií se v učebnici pracuje především v sekcích označené jako gramatika a v navazujících úlohách. Gramatické tabulky, kde je studentovi předložena také terminologie, jsou nadepsány vždy česky s českou popřípadě počeštěnou internacionální terminologií. Vedle tabulky je pak tatáž problematika uvedena v anglické terminologii.

V samotných tabulkách jsou však termíny uváděny pouze z anglické terminologie. Případné dovysvětlení gramatiky je také vždy uváděno v angličtině a tudíž i terminologie v těchto odstavcích je opět anglická. Jak příklad uvádím vysvětlení gramatiky v 7. lekci.

Shoda jmen a sloves po číslovkách (Noun and verb agreement with counted expressions)
When any phrase containing numbers above 5 or the other quantifying words is the subject of the setence the verb is singular: Ve třídě **studuje** 6 studentů. V Praze **je** mnoho kostelů. In the past tense the verb has form like a neuter singular: Ve třídě **studovalo** 6 studentů. V Praze **bylo** mnoho kostelů.

Od některých internacionálních termínů (například *adjektivum*) v učebnici není uveden v žádném případě jeho užití jeho český ekvivalent. Z roviny hláskosloví jsou využity základní termíny jako *samohlásky, dvojhlásky, souhlásky.* V anglickém výkladu jsou dále využity termíny *hard consonants, soft consonants, voiced consonants, voiceless consonants.* Tyto anglické termíny v učebnici nemají český ekvivalent.

Z jazykové roviny morfologie jsem analýzu zaměřila na terminologii spjatou s préteritem. Učebnice pro minulý čas termín *préteritum* nepoužívá, pouze *minulý čas*. Pro tvorbu minulého času využívá termín *příčestí minulé* a vysvětluje ho jako sloveso formované nahrazením infinitivního *-t* za *-l*. *Příčestí minulé* vysvětluje mluvnice Grepla et al. (2008) jako tvar slovesa tvořený kmenem minulým a *-l, -la, -lo, -li, -ly, -la* a staví *příčestí minulé* paralelně k termínu *příčestí l-ové*. Termíny *příčestí l-ové* ani *kmen minulý* učebnice nepoužívá.

Také pro budoucí čas učebnice nepožívá internacionální termín *futurum*, označuje tento slovesný čas pouze českým souslovím *budoucí čas* a anglickým ekvivalentem *future tense*. K termínu *budoucí čas* učebnice připojuje termíny *imperfektivní a perfektivní. Budoucí čas imperfektivní* definuje jako budoucí čas tvořený slovesem

být ve tvaru futura a slovesa v infinitivu. *Budoucí čas perfektivní* pak jako budoucí čas tvořený slovesy v prézentu, ke kterým se připojují prefixy a sufixy, tím jsou míněny například *pře-* a *-u* ve slovese *přečtu.* Termíny *prefix* a *sufix* učebnice blíže nedefinuje.

Ze syntaktické roviny se české termíny v učebnici příliš nepoužívají. Ačkoliv je v učebnici vysvětlována například problematika objektu, využívány jsou termíny anglické terminologie (například *indirect object*).

2.5 Shrnutí

Analýzu vybraných učebnic bych chtěla nyní shrnout, a odpovědět tak na stanovené výzkumné otázky.

První otázkou bylo rozložení užití české a internacionální terminologie. Z analýzy vybraných učebnic je zjevné, že v nich využívaná terminologie je z většiny internacionální. V žádné z analyzovaných učebnic není využívaná striktně česká terminologie. V případě, že se v nich využívá názvosloví české, je uváděno paralelně k internacionálnímu či zprostředkujícímu jazyku. České ekvivalenty termínů se zpravidla objevují u některých slovních druhů a v terminologických souslovích. Střídavě českou a internacionální terminologií jsou označovány například slovesné časy. Zpravidla internacionální terminologie je využívána pro označení pádů, rodů a některých slovních druhů. Učebnice *Česky krok za krokem, Čeština pro cizince H+H* a *Communicative Czech* využívají kromě české a internacionální terminologie také zprostředkující jazyk a jeho terminologii, zatímco učebnice *Česky prosím I.* se zakládá na terminologii internacionální. Z toho plyne možný závěr, že při výuce češtiny jako cizího jazyka by studentům pravděpodobně pouze česká terminologie činila orientační potíže, zatímco internacionální je schopná překlenout určitou mezeru mezi pro některé studenty zcela neznámým jazykovým prostředím. Využití mezinárodních termínů navíc posiluje univerzálnost učebnice.

Rozsah terminologického aparátu a adekvátnost jeho užití, což je obsahem druhé výzkumné otázky, učebnice dělí do stejných skupin. První skupina učebnic je ve vysvětlování gramatických jevů více detailní. Poskytuje kromě přehledných tabulek i názorné příklady a v některých příkladech také krátké vysvětlení. O něco nápadnější je v této skupině učebnice *Česky krok za krokem*, která poskytuje souhrnné pojednání

o jednotlivých gramatických pravidlech. Učebnice *Česky prosím I.* je naproti tomu velmi jednoduchá a gramatické principy prezentuje velmi stručně. Je pochopitelné, že u skupiny učebnic, které jsou pojaty detailněji, bude terminologie značně obsáhlejší než u stručnějších, které k výkladu poskytují základní inventář termínů nutných k běžnému porozumění gramatických principů. Z první skupiny se opět zvlášť vyděluje *Česky krok za krokem*, z vybraných učebnic nabízí nejširší škálu termínů a jejich vymezení. Všechny učebnice se dotýkají gramatických pravidel z oblasti hláskosloví a jmenné a slovesné flexe. Z oblasti syntaxe je terminologie zpravidla méně zastoupená. Myslím si, že rozsah terminologie je přiměřená jazykové úrovni studenta a také prezentování daných gramatických jevů.

Poslední vytyčenou otázkou je posouzení kompatibilnosti v učebnici užitých termínů s termíny užívanými ve vybraných mluvnicích. Termíny jsou v učebnicích použity v odpovídajících souvislostech. Významy termínů jsou většinou kompatibilní s významy v mluvnicích. Vymezení některých významů v učebnici není tak podrobné jako v mluvnicích, v některých případech je termínů pro popis určitého gramatického jevu užito méně, tudíž některé termíny aplikované v mluvnicích učebnice blíže nespecifikují, či vůbec nepoužívají.

3. Zaměření analýzy na učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2

V této kapitole zaměřím svou analýzu lingvistické terminologie konkrétněji na učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2. Série učebnic *Czech it UP!,* která pokrývá jazykové úrovně A1 – C1, vydalo vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci. Na tvorbě učebnic se podílel akademický autorský kolektiv z Filozofické fakulty. Série učebnic je pojatá moderní formou, zakládá se na specifickém, avšak jednotném a jednoduchém grafickém zpracování. Pro účely své bakalářské práce jsem si zvolila učebnice nejnižších úrovní pro začátečníky, a to úrovně A1, jejímiž autory jsou Tereza Švarcová a Jakub Wenzel, a A2, jejímiž autory je kromě již zmíněných také externí spolupracovnice Univerzity Palackého Alena Klimešová.

Učebnice obou úrovní jsou klasicky rozděleny do několika lekcí, v každé z nich uživatel procvičuje konverzaci se základními frázemi, čtení, poslech a psaní. Všechny tyto části vedou k seznámení s novou gramatikou a k jejímu následnému užití v praxi. Zároveň tak vede k posílení komunikační kompetence, která je vedle dalších podstatným faktorem pro učení se cizího jazyka.

V závěru lekce podává učebnice přehled o dovednostech získaných v dané části. Ty si mohou studenti ověřit i v úlohách v průběhu celé učebnice. K učebnicím každé úrovni patří také cvičebnice, která navazuje na probíranou látku, a audio nahrávky a videa, dostupná na webových stránkách projektu učebnice *Czech it UP!*.

Učebnice *Czech it UP!* úrovně A1 a úrovně A2 mají velmi podobné rozvržení. Každá z učebnic má deset lekcí, v každé lekci si uživatel skrze rozmanitá témata osvojí novou slovní zásobu a gramatiku. Poslední desátá kapitola je koncipovaná jako opakování a závěrečné procvičování všech nabitých znalostí v průběhu učebnice. Součástí učebnice je transkripce poslechových cvičení a česko-latinský terminologický slovníček základních a nejvíce užívaných pojmů. Každá lekce by se dala rozdělit na osm částí: čtení, gramatika, poslech, video, řeč, psaní, slovní zásoba a závěrečné shrnutí. V závěrečném shrnutí si student probíranou látku stručně zopakovat a připomenout stěžejní jevy dané lekce.

Učebnice úrovně A1 předkládá základní gramatické jevy pro orientaci v českém jazyce. Pro vysvětlování gramatika v učebnici úrovně A2 je využito podrobnější pojednání, než je tomu v učebnici úrovně A1, a tak vyžaduje v některých případech také použití většího množství termínů.

3.1 Práce s terminologií

Lingvistické terminologie se v učebnicích *Czech it UP!* v porovnání s ostatními analyzovanými učebnicemi využívá podstatně méně, spíše než výslovným pojmenováváním termínem gramatické jevy zprostředkovává názorně a graficky. Terminologie, která je v učebnicích prezentována, je primárně internacionální. *Czech it UP!* je psána pouze česky a velmi stručně navozuje danou problematiku či zadání k jednotlivým procvičovacím úlohám.

S termíny se studenti primárně setkávají v částech učebnice, kde je vysvětlována gramatika. Následně také v některých zadáních úloh. Učebnice je spíše založená na stručném prezentování gramatických jevů, a proto se studenti v *Czech it UP!* nesetkávají s delším pojednáním týkajícím se vysvětlování gramatiky, tudíž je zde terminologie využito v menší míře, avšak pro popis daných gramatických jevů je tato míra dostačující.

3.1.1 Hláskosloví

S termíny z oblasti hláskosloví v učebnici úrovně A1 se studenti setkávají v částech, které se věnují výslovnosti hlásek. Hlásky jsou do jednotlivých výslovnostních úloh rozděleny podle konsonantů a vokálů a diftongů, termíny *konsonant, vokál* a *diftong* však nejsou explicitně definovány. V souvislosti s deklinací substantiv jsou dále zmiňovány měkké konsonanty, jsou definovány jako hlásky *c, j* a dále ty písmena, která mají háček. S terminologickými souslovími *tvrdá hláska* a *obojetná souhlásková písmeno* učebnice nepracuje, tyto jevy ani jinak nepojmenovává.

V *Czech it UP!* úrovně A2 je k hláskosloví připojena problematika znělosti a neznělosti hlásek. Na základě paralelního postavení dvou hlásek učebnice charakterizuje rys znělosti či neznělosti. staví vedle sebe hlásky, na základě toho je rys znělosti či neznělosti hlásky charakterizován (například P x B – *pila* x *bila,* T x D – *ten* x *den*). V pozdější lekci je k dalším příkladům připojeno také krátké vysvětlení, které ovšem s termínem *znělost* nepracuje. Ve vysvětlení se píše: ***D*** *na konci slova vyslovujeme před pauzou jako* ***T****. Například: To je můj kamará****d*** */kamará****t****/*. Podobným způsobem je ozřejmována problematika asimilace znělosti, také v tomto případě učebnice podává vysvětlení bez použití daného termínu, a bez jeho výslovné definice.

V rovině hláskosloví je učebnice stručná. Učebnice úrovně A1 seznamuje studenta především s českou abecedou a výslovností typicky českých konsonantů. Učebnice úrovně A2 se zaměřuje na základní jevy, se kterými se by se student mohl setkat během mluvené řeči. Nedefinuje konkrétní termíny (například *alternace, ráz, hiát*), zaměřuje se na praktické příklady, které by student mohl s vysokou pravděpodobností využít, a na základě toho se snaží studentovi přiblížit fungování některých hláskoslovných principů. Student s těmito principy pracuje v částech Poslech a Video, které jsou mířeny na vnímání mluvené formy češtiny.

3.1.2 Morfologie

Z morfologické jazykové roviny učebnice pracují především s termíny nutnými po porozumění deklinačnímu a konjugačnímu systému češtiny. Vyjma citoslovcí pracují učebnice se všemi termíny označujícími slovní druhy. Jejich podstatu učebnice ozřejmuje prostřednictvím názorných příkladů, ze kterých mohou studenti vyrozumět, jak se daný slovní druh prakticky využívá, a tudíž je student schopen pochopit vlastnosti daného slovního druhu.

Substantiva učebnice úrovně A1 nejprve dělí na maskulina a feminina, jednotlivé rody charakterizuje pomocí příkladů, ze kterých je zřejmé, co do jednotlivých mluvnických rodů patří (například maskulina: *student, cizinec, kamarád, muž;* feminina: *studentka, cizinka, kamarádka, žena*). Následně přidává také rod neuter, kam opět přiřazuje příkladová slova (například *pivo, kuře, zelí*). Kategorii životnosti u maskulin blíže nespecifikuje, ačkoliv termíny *maskulina animata* a *maskulina inanimata* využívá. Deklinaci substantiv se více věnuje učebnice úrovně A2, kde se jednotlivé lekce zaměřují na jeden z mluvnických pádů a prostřednictvím něj charakterizují koncovky substantiv. Poněkud nejednoznačně jsou používány termíny *sufix* a *koncovka. Sufixem* učebnice označuje například *-ové* ve slově pán**ové,** a chápe tím tak tu část slova, podle které je student schopný rozpoznat pádovou příslušnost daného substantiva. Termín *sufix* užívá učebnice také u problematiky stupňování adjektiv, kde jím označuje *-ější / -ejší*. Využívá ho tedy ve smyslu morfému, který je připojen za základ slova, což je kompatibilní s významem vyplývajícímu z vybraných mluvnic. Termín *koncovka* je využit v učebnici minoritně. *Koncovkou* učebnice označuje například *-ě* ve slově koncert**ě**, což je ovšem podobný příklad jako výše zmínění *pánové.*

Slovesa učebnice rozlišují do skupin podle jejich zakončení v 1. osobě singuláru a na slovesa nepravidelná, kam zařazují například slovesa *moct*, *jíst*, *zavřít* a další. Dělení sloves do konjugačních typů je osvětlováno zvýrazněním dané části slova, podle které student pozná příslušnost slovesa k danému konjugačnímu typu. Učebnice v této souvislosti nepracuje s termíny jako *kmenotvorná přípona* či *koncovka.*

Pro označení slovesných časů minulého a budoucího používá učebnice termíny *préteritum* a *futurum. Préteritum* definuje mluvnice (Grepl et al. 2008) jako formu minulého času vyjadřující děj, který se odehrál před okamžikem promluvy. K jeho tvorbě se užívá příčestí minulé (příčestí l-ové) a prézentní tvar slovesa *být*. V učebnici úrovně A1 je *préteritum* definováno jako minulý čas a je rozlišen na *préteritum imperfektivní* a *préteritum perfektivní*. *Préteritum imperfektivní* učebnice charakterizuje jako minulý čas, který vyjadřuje akci probíhající nějakou dobu v minulosti bez přesně daného začátku a konce akce. *Préteritum perfektivní* charakterizuje jako akci, které má v minulosti přesně daný začátek a především konec a nějaký výsledek této akce. Tvoření préterita vysvětluje formou tabulky. Zatímco u tvorby kondicionálu učebnice úrovně A2 využívá termín *L-tvar*, v popisu préterita termín *L-tvar* ani *příčestí minulé* (či *příčestí l-ové*) učebnice úrovně A1 nevyužívá. Grafickým znázorněním poukazuje na to, že se préteritum tvoří pomocí slovesa *být* v prézentu a přidáním *-l(a/o), -li/y* ke kmenu daného slovesa.

Termín *vid* není v učebnici použit samostatně. Vyskytuje se pouze ve spojení *vidové dvojice,* pomocí těchto dvojic na základě paralelního postavení dokonavých a nedokonavých sloves je vysvětlována podstata vidu (například vidové dvojice *otevírat – otevřít, čekat – počkat*). Kromě toho jsou definice termínů *imperfektivní* a *perfektivní* předeslány ve výše rozebíraném výkladu préterita. Tyto definice jsou v souladu s definicemi v mluvnicích, které však termíny *perfektivní* a *imperfektivní* vykládají až v souvislosti se slovesným videm.

Pod český ekvivalent *futura, budoucí čas*, mluvnice (Grepl et al. 2008, Havránek a Jedlička 2002) zahrnují vyjádření budoucího času formou složenou, zde hovoříme o tzv. nedokonavých či imperfektivních slovesech, a formou jednoduchou, tvořenou tzv. dokonavými či perfektivními slovesy. Podobně jako učebnice definovala préteritum, vysvětluje také *futurum imperfektivní* a *perfektivní* jako vyjádření budoucího času podle toho, zda nějaká akce bude mít začátek a konec jasně dané,

či nikoliv. Tvorbu futura opět obdobně jako u préterita znázorňuje prostřednictvím tabulky. U futura imperfektivního učebnice v tabulce zaznamenává pomocné sloveso *být* ve tvaru futura a sloveso ve tvaru infinitivu. V tabulce, kterou učebnice vysvětluje futurum perfektivní, je ve dvou kolonkách dokonavé sloveso zaznamenáno ve tvaru préterita a ve tvaru futura. Grepl (2008) přidává dále pojednání slovesech pohybu, která futurum tvoří pomocí předpony *po-* (například *poběžím, ponesu*). Učebnice tato slovesa také zmiňuje a upozorňuje na zvláštnost těchto sloves, ale nepoužívá v této souvislosti termín *prefix*.

Co se týká slovesného rodu, samotný termín učebnice nepoužívají. Nepracují ani s paralelním postavením termínů *rod činný* a *rod trpný*. S problematikou, která se slovního rodu dotýká, je student seznámen při prezentování reflexivního pasiva. Termín *reflexivní pasivum,* užité také jako *zvratné pasivum*, chápe učebnice úrovně A1 v tomto kontextu jako spojení slovesa a *se*, které vyjadřuje nějakou obecnou situaci a není důležité, kdo je konatelem děje. Jako příklad učebnice uvádí *Tyhle léky se berou po jídle. Jak se dělá pizza?* Mluvnice (Grepl et al. 2008) *reflexivní pasivum* definuje obdobně, přičemž mluví o „deagentní funkci" či anonymizaci agentu.

Kromě základního oznamovacího způsobu pracují učebnice také s kondicionálem a imperativem. *Kondicionál* je v mluvnici (Grepl et al. 2008) definován jako podmiňovací slovesný způsob vyjadřující nereálnost obsahu slovesa. Rozlišuje ho na *kondicionál přítomný* a *minulý* podle toho, zda je děj potencionálně uskutečnitelný, či nikoliv. Kondicionál se podle mluvnice tvoří pomocí volného morfému *by* a l-ového příčestí. V učebnici úrovně A2 je termínem *kondicionál* chápán tvar slovesa vyjadřující přání, rady či názory. S rozlišením kondicionálu na přítomný a minulý učebnice nepracuje. Tvoření kondicionálu je v učebnici vysvětlováno pomocí termínů *L-tvar* a *pomocné verbum.* Ačkoliv učebnice nepoužívá výslovně termín *l-ové příčestí*, význam učebnicového termínu *L-tvar* je stejný. Pro *by* jsou v tomto případě použity dva termíny, zatímco mluvnice používá termín *volný morf*, učebnice *by* označuje termínem *pomocné verbum.*

Mluvnice (Grepl et al. 2008, Havránek a Jedlička 2002) vymezují *imperativ* jako slovesný způsob, který vyjadřuje výzvu, vybídnutí, prosbu, pokyn, rozkaz. Imperativ se tvoří pomocí koncovek připojovanými k prézentnímu kmenu slovesa. *Imperativ* v učebnici úrovně A2 je definován jako tvar slovesa vyjadřující rozkaz či přání.

Faktorem ovlivňující výběr koncovek přidávaných ke slovesům je zakončení v 3. osobě plurálu prézentu, přičemž učebnice pracují s imperativem pouze pro 2. osobu singuláru a 2. osobu v plurálu. V případě, že je zakončení osob *-ou* či *-í* (například *zapomenou*, *vyplní*), koncovkami, které vytvoří imperativ, jsou *- / -i, -te / -ěte.* Druhá skupina koncovek je určena pro slovesa, jejichž zakončení je *-ají* (například *nečekají*, *ochutnávají*), zde definuje učebnice jako koncovky imperativu *-ej, -ejte.* Příkladová slova pro slovesa typu sázejí nejsou v učebnici zmíněna. Termín *kmen* či sousloví *prézentní kmen* učebnice nepoužívá.

3.1.3 Syntax

Syntaktickou rovinou se učebnice terminologicky nezabývají ve velkém rozsahu. Co se týká pořádku slov ve větě, blíže se zaměřují například na pozici reflexivního *se.* Učebnice úrovně A2 se dále zaměřuje na slovosled u tvorby kondicionálu nebo přívlastkových vět.

Dále pracuje s termíny *podmět* a *přísudek,* které využívá v souvislosti s probíranou látkou shody přísudku s podmětem. Shoda podmětu s přísudkem je vysvětlována opět tabulkou, ve které jsou substantiva ve funkci podmětu rozdělena podle rodů (a životnosti). K nim je přirazeno sloveso *být* v odpovídajícím tvaru, a to v prézentu a préteritu. Koncovky substantiv jsou zvýrazněny odlišnou barvou písma. Právě prostřednictvím rozdělení substantiv do rodů je upozorněno na faktory, které rozhodují o tom, jaká koncovka bude u jednotlivých sloves. Samotné *podmět* a *přísudek* definovány nejsou. Další termíny týkající se větných členů (například *předmět*) učebnice nepoužívá.

Ačkoliv učebnice nedefinuje ani termín *přívlastek*, v 7. lekci učebnice úrovně A2 jsou vysvětlovány *přívlastkové věty*. Učebnice je definuje jako věty, ve kterých k substantivu nebo zájmenu přidáváme nějaké informace, a to za pomocí relativ *který, kdo, co*. S dalšími druhy vedlejších vět ani s dalšími termíny jako *věta* či *souvětí (souřadné, podřadné)* učebnice nepracuje. V souvislosti s problematikou sloves učebnice nepracuje ani s termíny, které se pojí k jeho syntaktickým funkcím, například *verbum finitum* či *predikát.*

3.1.4 Lexikologie

Každá lekce začíná představením jejího tématu, kromě názvu je pro ilustraci připojeno také několik obrázků, souvisejících s celou lekcí. Témata se týkají například cestování, jídla či popisu člověka. Učebnici provází spoustu fotografií či grafických obrázků, prostřednictvím těchto obrazových materiálů si student rozšiřuje slovní zásobu. V první části lekce Čtení a v jednoduchých textech student procvičuje porozumění češtiny v psané formě a také mu právě text nabízí slovní zásobu ve shodě s tématem lekce. V některých lekcích jsou úlohy hlouběji zaměřené na práci s lexikem. Jsou to například úlohy, které vyžadují od studenta vytvářet dvojice slov založené na protikladném významu – v tomto případě učebnice pracuje s termínem *antonyma.* S jinými termíny z oblasti lexikologie se studenti v učebnici nesetkají.

K závěru každé lekce je připojena stránka nazvaná „Slovní zásoba“, kde je výčet některých slov či frází probíraných v lekci. Pro větší atraktivitu jsou k závěrečnému shrnutí připojeny také obrázky, které zábavnou formou vyobrazují české idiomy.

3.2 Shrnutí

Závěrem bych chtěla analýzu učebnic *Czech it UP!* úrovní A1 a A2 shrnout v odpovědích na stanovené výzkumné otázky.

Otázka jazykového užití terminologie: *Czech it UP!* jsou psány česky, tedy veškeré instrukce k úlohám i vysvětlování gramatiky je v češtině. Využívaná terminologie v učebnicích obou úrovní je internacionální. Výjimku tvoří pouze několik málo termínů, spadají sem například ekvivalenty termínů v učebnici úrovně A2, které spadají do syntaktické jazykové roviny, například *podmět, přísudek, přívlastková věta.* Termíny jako *zájmena* či *číslovky,* které byly ve zbylých rozebíraných učebnicích užívány v české formě, jsou zde v internacionální podobě. Internacionální termíny pronikají také do terminologických sousloví, v ostatních učebnicích běžně skládaných z jednoho českého a jednoho internacionálního termínu (například *posesivní pronomina, maskulina animata*).

Otázka rozsahu využívané terminologie a adekvátnost využití vzhledem k jazykové úrovni A1 a A2 dle SERR: Vzhledem ke kritériím pro jazykovou úroveň A1 a A2 podle SERR by měla učebnice studentům nabídnout minimální soubor gramatických

pravidel a terminologie, aby studenti dosáhli stanovených cílů v jednotlivých jazykových úrovních. Nejde však primárně o to, aby studenti gramatická pravidla bezchybně ovládali, ale o schopnost se v konkrétních situacích a rolích dorozumět. Studenti by měli *„zvládnout základní terminologii ke jmenné a slovesné flexi a k syntaxi, … student by měl být s terminologií seznamován postupně, vždy v souvislosti s rozvojem komunikačních dovedností.“*[61] V *Czech it UP!* je terminologie rozsahem využito adekvátně k množství probíranému učivu, které koresponduje s požadavky SERR pro dané úrovně. Učebnice obou úrovní se terminologicky nejvíce zaměřují na oblast týkající se deklinace a konjugace. V této souvislosti však učebnice tolik nerozlišují druhy jednotlivých slovních druhů, a tak je ani nepojmenovávají odpovídajícím termínem (například *kvalifikační* a *relační adjektiva*). Výjimkou jsou zájmena, s jejichž druhy učebnice pracuje (například *posesivní, personální, indefinitní*). Naopak nejméně termínů zastupuje oblast fonetiky a fonologie, ačkoliv o některých hláskoslovných jevech učebnice pojednávají, a lexikologie. Co se týká terminologie k syntaxi, její rozsah je také menší a některé syntaktické souvislosti v učebnici chybí.

Otázka kompatibilnosti s mluvnicemi (Grepl et al. 2008, Havránek a Jedlička 2002): Terminologie je ve většině významů termínů kompatibilní s výklady termínů vybraných českých mluvnic. V některých případech je gramatika v učebnicích vysvětlována zjednodušenou formou a nepostihuje tak celou podstatu daného jevu, jako tomu je ve vybraných mluvnicích. Nějaké gramatické jevy jsou sice v učebnicích vysvětlovány, avšak terminologicky nejsou podchyceny (například problematika znělosti a neznělosti hlásek je vysvětlována bez užití termínu *znělost* či *asimilace znělosti*).

[61] BISCHOFOVÁ, Jana et al. *Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001, s. 10.

4. Vypracování terminologického slovníčku

Tato kapitola sestává z lingvistického terminologického slovníčku. Slovníček jsem vypracovala na základě shromážděných termínů z učebnic *Czech it UP* úrovně A1 a *Czech it UP* úrovně A2. Základem při sestavování jednotlivých definic termínů jsou mluvnice Petr et al. (1986), Komárek et al. (1986), publikace *Jazyk a jazykověda* (Čermák 2007), online dostupný *Nového encyklopedického slovníku češtiny* a *Vícejazyčná lingvistická terminologie*.[62]

Termíny v hlavní tabulce jsou na základě internacionálních odborných názvů využitých z učebnice seřazeny podle abecedy, vedle nich je pak uveden český ekvivalent a vysvětlení. Každý z nich doprovází také praktický příklad.

Hlavní tabulku s termíny jsem doplnila rozšiřující tabulkou obsahující vysvětlení některých použitých pojmů v definicích v hlavní tabulce. Tyto termíny nevycházejí explicitně z učebnic, ale během definování shromážděných termínů jsem je používala a domnívám se, že jejich doplnění učiní definování hlavních termínů jasnější.

Hlavní tabulka lingvistických termínů:

Internacionální termín	**Český (hybridní) termín (hybridní sousloví)**	**Vysvětlení**	***Příklad***
Adjektivum	Přídavné jméno	Základní slovní druh, který označuje nějakou vlastnost daného objektu, blíže ho určuje. Je plnovýznamový a je ohebný. Jeho koncovky se řídí dle závislého substantiva, se kterým se shoduje v rodě, čísle a pádě.	*Adam je **odvážný**. Zloděj utekl s **ukradenou** peněženkou.*
Adjektivum substantivizované	Substantivizované přídavné jméno	Přeměna slova či slovního tvaru adjektiva v	*Vepřové maso má Marta nejraději.* →

[62] *Vícejazyčná lingvistická terminologie*. 2. vydání. [Praha]: Národní institut pro další vzdělávání, [2016]. ISBN 978-80-86956-71-8.

		substantivum, tzv. zpodstatnění.	***Vepřové*** *peče Marta vždycky v neděli.*
Adverbium	Příslovce	Základní slovní druh, který označuje okolnosti děje (u sloves) a vlastnosti věcí neprobíhající v čase (u adjektiv). Je plnovýznamový a je neohebný.	***Ráno*** *svítilo slunce. Jirkovi nebylo* ***dobře.***
Akuzativ	4. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *koho? co?*. Typickými předložkami, které se pojí s akuzativem jsou např. *pro, na.*	*Filip koupil* ***dárek*** *pro* ***Hanu****.*
Antonymum	Slovo protikladné	Slovo, které vyjadřuje ve spojení s jiným slovem opačný význam.	*Dědeček měl* ***velké*** *oči a* ***malý*** *nos. Ve* ***dne*** *svítí* ***slunce*** *a v* ***noci*** *svítí* ***měsíc****.*
Dativ	3. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *komu? čemu?*. Typickými předložkami, které se pojí s dativem jsou např. *k, naproti, kvůli.*	*Učitel vysvětloval* ***žákům*** *nová pravidla. Všechno nejlepší k* ***narozeninám****!*

Demonstrativum	Ukazovací zájmeno	Tímto zájmenem ukazujeme na nějakou skutečnost. Jedná se o zájmeno, které splývá s funkcí členu. Shoduje se se substantivem v gramatických kategoriích rodu, čísla a pádu.	*ten, ta, to, takový, týž, tentýž, tahle; Podej mi* ***to.*** *S* ***takovým***
Femininum	Ženský rod	Gramatická kategorie substantiv důležitá pro zařazení daného slova do deklinačního typu.	*Žena, květina, židle; Ta kočka byla mourovatá. Ta postel byla pohodlná.*
Futurum	Budoucí čas	Gramatická kategorie sloves, která vyjadřuje, že děj v promluvě teprve nastane. U dokonavých sloves se tvoří přítomným tvarem slovesa (např. *navštívím*). U nedokonavých sloves se tvoří spojením pomocného slovesa *být* v budoucím čase a infinitivu (*budu malovat)*. Některá slovesa tvoří budoucí čas pomocí předpony *po-* (*pojedu)* – jedná se o slovesa pohybu.	*Příští léto* ***navštívím*** *přátele v Praze.* ***Budu malovat*** *portrét. Zítra* ***pojedu*** *za babičkou.*
Futurum imperfektivní	Budoucí čas nedokonavých sloves	Slovesný budoucí čas tvořený nedokonavými slovesy. Vyjadřuje neohraničenost děje. Tvoří se pomocí pomocného	*Hokejisté* ***budou hrát*** *o první místo.*

		slovesa *být* v budoucím čase a slovesa v infinitivním tvaru.	
Futurum perfektivní	Budoucí čas dokonavých sloves	Slovesný budoucí čas tvořený dokonavými slovesy. Vyjadřuje ohraničenost děje. Tvoří se pomocí dokonavého slovesa v přítomném čase nebo pomocí předpon (např. *na-, u-).*	*Zítra ti* ***řeknu****, jak to dopadlo. Petra* ***napíše*** *Zuzaně SMS.*
Genitiv	2. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *koho? čeho?*. Typickými předložkami, které se pojí s genitivem jsou např. *od, do, bez, u, vedle.*	*Slovo* ***učitele*** *vždycky platí. U* ***školy*** *stojí hodně* ***studentů.***
Imperativ	Rozkazovací způsob	Gramatická kategorie sloves – slovesný způsob, který vyjadřuje postoj mluvčího. Rozkazovací způsob vyjadřuje rozkaz, výzvu, přání. Jeho funkcí je vyjádření apelovosti. Tvar slovesa vyjadřuje nutnost naplnění věcného smyslu slovesa. Nevyjadřuje kategorii času. Tvoří se pouze od 2. osoby jednotného čísla a 1. a 2. osoby množného čísla. Tvoří se	*Běž si umýt ruce. Zazpívejme veselou píseň. Podej mi to.*

		koncovkami *- / -i / -ej, -me, -te / -ěte / -ejte.*	
Indikativ	Oznamovací způsob	Gramatická kategorie sloves – slovesný způsob, který vyjadřuje povahu děje. Skrze oznamovací způsob konstatujeme, že slovesný význam byl, je, či bude realizován.	*Petr jel s kamarády na výlet. Zkoušení proběhne příští vyučovací hodinu.*
Infinitiv	Neurčitek	Reprezentativní slovníková forma slovesa. Neurčitý tvar slovesa, který nevyjadřuje kategorie osoby, čísla, času, způsobu. Je zakončený koncovkou *-t / -ti* nebo *-ct / -ci*.	*Pavel musí **napsat** bratrovi zprávu. Marek musí **pomoct** tatínkovi se dřívím.*
Instrumentál	7. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *kým? čím?*. Typickými předložkami, které se pojí s instrumentálem jsou např. *s, pod, za, před*.	*Anna jde na procházku se **svým psem.** Radek rád jezdí **vlakem.***
Komparativ	2. stupeň	Tvar adjektiva nebo adverbia, který vyjadřuje stupeň vlastnosti popisovaného objektu jako nižší nebo vyšší v porovnání s jeho základní vlastností. Využívá se pro vyjádření porovnání vlastností nějakých objektů. 2. stupeň	*Pavel je **starší** než Tomáš. Traktor jezdí **pomaleji** než motorka.*

		adjektiv se tvoří příponou *-(ej)ší / -(ěj)ší, -(č)í.* 2. stupeň adverbií se tvoří příponou *-ěji / -eji, -e.* Existují nepravidelné tvary komparativu se supletivními základy (např. *dobrý – lepší, dobře – lépe).*	
Kondicionál	Podmiňovací způsob	Gramatická kategorie slovesa – slovesný způsob, který vyjadřuje děj jako možný či něčím podmíněný. Tvoří se pomocí kondicionálového tvaru slovesa *být* a l-ového příčestí. Jeho základní funkcí je vyjádřit hypotetičnost.	*K narozeninám* ***bych chtěl*** *hodně dárků.* ***Kdyby mohl****,* ***hrál by*** *Simon celý den hry.*
Konjunkce	Spojka	Nezákladní slovní druh, který spojuje výrazy nebo věty, a vyjadřuje tak vztahy mezi slovy či větami. Je neplnovýznamový a neohebný.	*Klára dostala knihu* ***a*** *ponožky. Ponožky si hned oblékla,* ***protože*** *jí byla zima.*
Konsonant	Souhláska	Hláska, u které při výslovnosti vzniká šum v důsledku přítomné překážky během artikulace. Obvykle nemůže tvořit slabiku. Výjimkou jsou souhlásky *r, l, m, n,* které mohou tvořit slabiku, jsou tzv. slabikotvorné (např. *krk*, *vlk*, *sedm).* Souhlásky se dále dělí do několika kategorií	*b, t, c, š, h, j, g*

		podle místa a způsobu artikulace a akustického hlediska, v rámci něj se tyto hlásky dělí na znělé a neznělé.	
Lokativ	6. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *kom? čem?*. Typickými předložkami, které se pojí s lokativem jsou např. *v, na, po, o*.	*Pohádka o pyšné **princezně.** V **boudě** spí pes.*
Maskulinum	Mužský rod	Gramatická kategorie substantiv důležitá pro zařazení daného slova do deklinačního typu. Člení se podle sémantického rysu na životný a neživotný.	*Muž, stroj, týden; **Ten pes** byl **velký**. **Stromy** v **parku** jsou staré.*
Maskulinum animatum	Mužský rod životný	Skupina substantiv maskulin, která označuje živé osoby a zvířata. Splývá a biologickým rodem. Tvar ve 2. pádě se shoduje s tvarem v 4. pádě.	*Pán, kůň, kluk; Josef rád jezdí na **koni.***
Maskulinum inanimatum	Mužský rod neživotný	Skupina substantiv maskulin, která označuje neživé předměty a jevy. Tvar ve 4. pádě se shoduje s tvarem v 1. pádě.	*Stroj, les, batoh; Anežka má nový **klobouk.** V městském **parku** je dokonce i **rybník.***
Neutrum	Střední rod	Gramatická kategorie substantiv důležitá pro zařazení daného slova do deklinačního typu. Zpravidla sem	*Město, kuře, dobro; Dan pojede v **létě** k **moři**.*

		patří názvy věcí, mláďat a abstraktních jevů.	
Nominativ	1. pád	Tvar substantiva, adjektiva, zájmena a číslovky určující pádová otázka *kdo? co?*. Pád reprezentativní formy slova ve slovníku.	***Kristýna** je pilná jako **včelka.** Na náměstí stojí starý **kostel.***
Numeralia	Číslovka	Nezákladní slovní druh, který vyjadřuje množství. Je plnovýznamový a ohebný. Množství může být vyjádřeno počitatelně *(tři)* nebo nepočitatelně *(několik)*. Hlavní dělení číslovek: základní *(tři, několik)*, řadové *(třetí, několikátý)*, násobné *(třikrát, několikrát)*, druhové *(trojí, několikerý)*.	*Lenka má **pět** sourozenců. Petr je **trojnásobným** vítězem v tenisu.*
Partikule	Částice	Nezákladní slovní druh, jehož funkce vycházejí z ostatních výrazových prostředků užitých ve větě. Je neplnovýznamový a neohebný. Často stojí na začátku na věty.	***Kéž** by už byly prázdniny. **Prý** mají doma pět psů.*
Pasivum reflexivní	Zvratný trpný rod	Slovesný tvar, který se skládá ze zvratného zájmena *se* a plnovýznamového slovesa v určitém tvaru.	*Dveře **se otevírají** automaticky. V pokoji **se svítí.** **Říká se**, že tu strašilo.*

Plurál	Množné číslo	Gramatická kategorie substantiv, adjektiv a sloves, která označuje mnohost, větší množství než jeden.	*Mourovatá kočka mňoukala. x* ***Mourovaté kočky mňoukaly.***
Pozitiv	1. stupeň	Základní tvar přídavného jména nebo příslovce, který vyjadřuje základní vlastnost popisovaného objektu.	*Iva měla* ***špatný*** *den. Dědeček chodí* ***často*** *k lékaři.*
Prepozice	Předložka	Nezákladní slovní druh, který určuje pád následujícího slova. Určuje vztahy s dalšími složkami ve větě. Je neplnovýznamový a neohebný.	***Na*** *stole stojí sklenice. Vosa létá* ***okolo*** *zmrzliny.*
Préteritum	Minulý čas	Složený minulý čas vyjadřující nějaký děj probíhající v minulosti. Tvoří se pomocí slovesa *být* v přítomném čase a minulého příčestí. (U 3. osoby singuláru a plurálu není sloveso *být* vyjádřeno.)	***Koupil jsem*** *dva rohlíky. Klára* ***běžela*** *maraton.*
Pronomen	Zájmeno	Nezákladní slovní druh se schopností zastupovat jména s různými funkcemi, např. ukazovací či přivlastňovací. Je neplnovýznamový a ohebný. Hlavní dělení zájmen: osobní *(já)*, ukazovací *(tento)*, neurčitá *(někdo)*, přivlastňovací	***Moje*** *kamarádka má hnědé vlasy.* ***To*** *je auto. Denisa nakreslila obrázek,* ***který*** *dala mamince.*

		(můj), tázací *(kdo)*, vztažná *(který)*.	
Pronomen indefinitní	Zájmeno neurčité	Jeden z druhů zájmen. Naznačuje, že něco nelze blíže identifikovat.	***Někdo** nechal otevřené okno. Letáčky si může **leckdo** vzít s sebou.*
Pronomen interogativní	Zájmeno tázací	Jeden z druhů zájmen. Patří sem pět zájmen: *kdo, co, jaký, který, čí.* Objevují se v tázacích větách.	***Jaké** bude zítra počasí? **Čí** je to čepice?*
Pronomen negativní	Zájmeno záporné	Jeden z druhů zájmen. Vyjadřuje něco záporného, či vyjadřuje, že něco neexistuje.	*Klára **nikoho** neviděla. Petr nemá **žádného** mazlíčka.*
Pronomen personální	Zájmeno osobní	Jeden z druhů zájmen. Odkazuje k mluvčímu nebo posluchači výpovědi a třetí osobě. Jejich charakteristickým rysem je supletivismus *(já – mně, my – nám).*	*Ondřej šel na procházku, **my** jsme zůstali doma. Ondřej **nám** poslal fotku z výletu.*
Pronomen posesivní	Zájmeno přivlastňovací	Jeden z druhů zájmen. Vyjadřuje sémantickou kategorii přivlastňování. Vyjadřuje vztah mezi osobou a nějakého objektu. Patří sem zájmena *můj, tvůj, náš, váš, jeho, její, jejich, svůj.*	*Líbí se mi **tvůj** styl oblékání. **Jeho** bratr byl starší o pět let. Filip je **jejich** syn.*
Relativum	Zájmeno vztažné	Jeden z druhů zájmen. Spojuje dvě věty. Patří sem zájmena *kdo, co, jaký, který, čí, jenž.*	*Odměnu dostane ten, **kdo** vyhraje. Kamila dostala přesně takový dárek, **jaký** si přála.*

Singulár	Jednotné číslo	Gramatická kategorie jmen a sloves, která vyjadřuje jedinost. Označuje většinou jednu osobu, zvíře, věc, entitu.	***Chlapec si koupil zmrzlinu***. *x Chlapci si koupili zmrzliny.*
Substantivum	Podstatné jméno	Základní slovní druh označující jak konkrétní (osoby, zvířata, věci), tak abstraktní skutečnosti (názvy vlastností, dějů). Substantivum patří do skupiny plnovýznamových a ohebných slovních druhů.	***Kuchyní*** *se nesla libá* ***vůně.***
Sufix	Přípona	Segment (afix), který se připojuje za slovotvorný základ slova. V případě, že stojí na úplném konci slova, nazývá se koncovka.	*Kup-**ova-t**, uč-i-**tel-k-a***
Superlativ	3. stupeň	Tvar přídavného jména nebo příslovce, který vyjadřuje největší sílu vlastnosti daného objektu. Tvoří se připojením prefixu *nej-* k přídavnému jménu nebo příslovci ve tvaru 2. stupně.	*Klára si vybrala ty* ***nejhezčí*** *šaty. V červenci bývá* ***nejtepleji.***
Verbum	Sloveso	Základní slovní druh vyjadřující nějaký děj (popřípadě změnu) probíhající v čase, ale také statické významy. Je ohebný. Může být plnovýznamový i neplnovýznamový. Neplnovýznamové	*Anna* ***koupila*** *k večeři housky. Anna Ty housky* ***jsou*** *moc dobré. Petr* ***se stal učitelem.***

		sloveso v češtině je *být,* které plní funkci pomocného slovesa. Slovesa mohou mít jednoduché i složené slovesné tvary.	
Verbum modální	Způsobové sloveso	Ve spojení s jiným plnovýznamovým slovesem ve tvaru infinitivu vyjadřuje nutnost, možnost či přání. Patří sem slovesa *mít, moci, muset, smět, chtít.*	*Žaneta **chtěla plavat** s delfíny. Za to **musela zaplatit** hodně peněz.*
Verbum pomocné (auxiliár)	Pomocné sloveso	Sloveso s gramatickým významem, které se používá při tvorbě složených (analytických) slovesných tvarů, např. složeného minulého času. Pomocným slovesem často bývají *být* a *mít*.	*Zloděj **byl** přistižen při činu. Eva **měla** uklidit pokoj, ale neudělala to.*
Verbum reflexivní	Zvratné sloveso	Sloveso tvořené z tvaru plnovýznamového slovesa a zvratného zájmena (reflexiva) *si* nebo *se*.	*Honza **se učí** na zkoušku. Alena **si myje** ruce mýdlem.*
Vokál	Samohláska	Hláska, u které při artikulaci není přítomna překážka, proto vzniká tón. Je jádrem slabiky. Dělí se podle místa artikulace a podle své zavřenosti při artikulaci do několika kategorií. V češtině existuje pět krátkých a pět dlouhých	–

		samohlásek: *a/á, e/é, i/í, o/ó, u/ú/ů.*	
Vokativ	5. pád	Tvar podstatného jména, přídavného jména, zájmena a číslovky, kterým osoby a zvířata oslovujeme.	***Eliško**, pojď mi pomoct. **Vážení hosté**, vítáme vás na večírku.*

Rozšiřující tabulka s doplňujícími termíny:

Internacionální termín	**Český termín**	**Vysvětlení**	***Příklad***
X	Slovní druh ohebný	Slovní druh, který se skloňuje (podstatná jména, přídavná jména, některá zájmena, některé číslovky), nebo který se časuje (slovesa). Skloňují se pomocí koncovek podle pádů v jednotném a množném čísle. Časují se podle osob v jednotném a množném čísle. Ostatní slovní druhy jsou neohebné (viz neohebný slovní druh).	*Naše milá neteř přijela na návštěvu. → S naší milou neteří přijel i její přítel.*
X	Slovní druh neohebný	Slovní druh, který se neskloňuje ani nečasuje. Patří sem příslovce, předložky, spojky a částice a některá zájmena a číslovky. Ostatní slovní druhy jsou ohebné (viz ohebný slovní druh).	*Naše neteř přijela **pozdě večer**. → S naší neteří přijel **pozdě večer** i její přítel.*

Autosémantikum	Slovní druh plnovýznamový	Patří sem ty slovní druhy, které mají lexikální i gramatický význam, které nesou samostatný význam. Jsou to podstatná jména, přídavná jména, slovesa, příslovce.	*Král, veselý, mít, dobře*
Synsémantikum	Slovní druh neplnovýznamový	Patří sem ty slovní druhy, které plní pouze funkci gramatického významu. Jejich význam nabývá úplnosti ve spojení s plnovýznamovým slovem. Jsou to předložky, spojky a částice.	*Vždyť, se, kolem*
Sufix slovotvorný	Přípona slovotvorná	Segment, který se přidává ke slovotvornému základu slova a který mění význam daného slova. Slovotvorným sufixem může být např. *-tel* (učit – uči**tel**, podnikat – podnika**tel**), *-k* (učitel – učitel**k**a, podnikatel – podnikatel**k**a).	–
Sufix tvarotvorný	Přípona tvarotvorná	Segment, který se přidává na konec slova. Tvarotvorný sufix nemění význam daného slova, ale mění jeho gramatické kategorie. Např. nom. učitel – akuz. učitel**e**, nom. sg. knih**a** – nom. pl. knih**y**.	–

5. Závěr

V bakalářské práci jsem se věnovala terminologii z několika úhlů pohledu. Nejprve jsem se zaměřila na její jednotku termín, u kterého jsem zdůraznila jeho jednoznačnost a přesnost ve významu. Následně jsem termín specifikovala v oblasti školské lingvistické terminologie, ve které je naopak proces vymezování hodnocen jako nejednotný a nestálý. To je způsobeno podstatou lingvistiky spadající pod obory humanitní, které tvoří svou terminologii pseudopreskriptivními termíny, z jejichž podstaty vyplývá, že se jeden termín nemusí vázat k jedinému významu. U školské lingvistické terminologie jsem dále zdůraznila skutečnost dvou prolínajících se terminologických nomenklatur – české a internacionální. Tato koexistence je nejvíce patrná z terminologických sousloví, jejichž prostřednictvím zároveň českým a internacionálním termínem označujeme jeden gramatický jev.

Na lingvistickou terminologii jsem následně nahlížela z pohledu jejího využití ve výuce češtiny jako cizího jazyka. V této souvislosti bylo jedním ze stěžejních témat otázka, v jaké podobě terminologii ve výuce správně využívat. Rozhodujícími faktory, zda využívat terminologii českou, internacionální či terminologii v rodném jazyce studenta, jsou kromě metodických postupů a mateřského jazyk studenta také studentovy zkušenosti s lingvistickou terminologií.

Obsahem druhé, praktické části bakalářské práce je analýza vybraných učebnic češtiny pro cizince. První stanovenou výzkumnou otázkou analýzy bylo rozložení české a internacionální terminologie. Učebnice využívají především terminologii internacionální, kterou podporují terminologií českou. Některé z učebnic využívají také nomenklaturu zprostředkujícího jazyka. Žádná z učebnic neprezentuje výhradně terminologii českou. Druhá otázka se týkala rozsahu využívané terminologie a jejího adekvátního využití vzhledem k jazykové úrovním A1 a A2. Většina učebnic využívá pro popis gramatiky pouze termíny nezbytně nutné, některé učebnice se termínům a zároveň jejich vymezení věnuje podrobněji v porovnání s ostatními rozebíranými učebnicemi.. Termíny jsou užívané adekvátně v odpovídajících gramatických souvislostech. Poslední výzkumnou otázkou byla kompatibilita významů termínů užívaných v učebnicích a ve vybraných mluvnicích. Významy termínů v učebnicích jsou ve většině případů kompatibilní s významy ve vybraných mluvnicích. Některé gramatické jevy jsou však označovány dvěma termíny, učebnice a mluvnice

se rozcházejí v pojmenovávání. Vzhledem k nízké jazykové úrovni učebnic není popis gramatických jevů v učebnicích probírán do takové hloubky, jako je tomu ve vybraných českých mluvnicích.

Na provedenou analýzu vybraných učebnic by se dalo navázat a rozšířit ji o další poznatky zkoumáním, jaké studijní výsledky přináší různé užívání terminologie ve vybraných učebnicích v konkrétních praktických případech. U vytvořeného terminologického slovníčku by se mohla posoudit jeho účelnost.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Teresa Henselová

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Lingvistická terminologie v učebnicích češtiny pro cizince

Jméno vedoucího diplomové práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Ph.D.

Počet znaků: 88 792

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 47

Klíčová slova: *termín, lingvistická terminologie, školská lingvistická terminologie, výuka češtiny pro cizince, učebnice češtiny pro cizince, lingvistický terminologický slovník*

Anotace: Bakalářská práce *Lingvistická terminologie v učebnicích češtiny pro cizince* se v první části zabývá vymezením termínu, specifik školské jazykovědné terminologie a jejím fungováním ve výuce češtiny pro cizince. Dále v druhé části analyzuje vybrané učebnice češtiny pro cizince z hlediska jejich užívání lingvistické terminologie. V závěrečné kapitole práce prezentuje lingvistický slovník termínů shromážděných z učebnice *Czech it UP!* úrovní A1 a A2.

Keywords*: term, linguistic terminology, school linguistic terminology, teaching Czech to foreigners, Czech textbooks for foreigners, linguistic terminology dictionary*

Anotation: The bachelor thesis Linguistic terminology in Czech textbooks for foreigners deals with the definition of the term, specifics of school linguistic terminology and its functioning in teaching Czech to foreigners. The second part analyses selected textbooks of Czech for foreigners in terms of their use of linguistic terminology. In the final chapter of the thesis, it presents a linguistic glossary of terms collected from the *Czech it UP!* textbook of A1 and A2 levels.

Resumé

The bachelor's thesis deals with linguistic terminology in general and then specifically with linguistic terminology used in Czech textbooks for foreigners. The aim of the thesis is to evaluate the way in which linguistic terminology is used in selected Czech textbooks for foreigners on the basis of a brief description of the textbooks. Furthermore, to create a linguistic glossary of terms that are based on the *Czech it UP!* textbooks of A1 and A2 levels, and thus will serve mainly for the work with these textbooks.

The main idea of the theoretical part of the work is to clarify the characteristics of the term in its basic form, and also to clarify the characteristics of the term during its use in the linguistic field. The thesis also focuses on some specifics of school linguistic terminology.

The content of the practical part of the thesis is an analysis of the terminology of selected Czech textbooks for foreigners. The analysis is structured into three research questions concerning the scope of terminology used, the use of terminology from the linguistic point of view and the assessment of the adequacy of the use of terms. The analysis focuses in detail on the *Czech it UP!* textbooks of A1 and A2 levels. The final chapter consists of a linguistic glossary of terms.

Seznam použité literatury

1. BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *O tzv. jednocení školské jazykovědné terminologie.* In: *Studia Moravica 3: sborník historiografických, filologických a uměnovědných příspěvků přednesených na vědecké konferenci Mars Moravicus - Neklidná léta Moravy pořádané ve dnech 28.-30. června 2004 v rámci realizace výzkumného záměru Ministerstva mládeže a tělovýchovy České republiky MSM 152100017 - Dějiny a kultura Moravy jako modelu regionu na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci*. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Moravica*, *3 (2005)*. 2005. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2005. ISSN 1801-7061.
2. BISCHOFOVÁ, Jana; CONFORTIOVÁ, Helena; CVEJNOVÁ, Jitka; ČADSKÁ, Milada; HOLUB, Jan et al. *Prahová úroveň - čeština jako cizí jazyk*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, [2001]. ISBN 92-871-4761-2.
3. BLATNÁ, Renata a ČERMÁK, František. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, 1995. ISBN 80-85787-23-7.
4. CVEJNOVÁ, Jitka. *Česky, prosím I: učebnice češtiny jako cizího i druhého jazyka*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4359-5.
5. ČAPKOVÁ, Dagmar. *Pracovní seminář k školské jazykovědné terminologii.* In: *Český jazyk a literatura.* 1997/1998, roč. 48, č. 1-2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997/98. ISSN 0009-0786.
6. ČECHOVÁ, Marie a STYBLÍK, Vlastimil. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. 2., upr. vyd, v SPN vyd. 1. Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
7. ČECHOVÁ, Marie. *Některé aspekty tvorby a změn lingvistické terminologie.* In: *Český jazyk a literatura.* 1997, roč. 48, č. 1-2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. ISSN 0009-0786.
8. ČECHOVÁ, Marie. *Změny školské lingvistické terminologie – důvody pro a proti.* In: *Školská jazykovědná terminologie: sborník z konference konané dne 29. listopadu 2001 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-095-1.

9. ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 3., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0154-0.
10. *Český jazyk a literatura.* č. 1-2, roč. 48. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997/98. s. 12.
11. DOMINIKOVÁ, Irena a LACHOUT, Martin. *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. ISBN 978-80-86855-58-5.
12. DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Používání termínů v učebnicích českého jazyka pro střední školy mezi lety 1945 a 1989*. Praha, 2022, Bakalářská práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce Alena Andrlová Fidlerová.
13. GREPL, Miroslav et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [sic?]. Petr KARLÍK (editor), Marek NEKULA (editor), Zdenka RUSÍNOVÁ (editor). Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 9788071069805.
14. HÁDKOVÁ, Marie. *Místo metajazyka (lingvistické terminologie) ve vyučování češtině jako cizímu jazyku.* In: *Čeština doma a ve světě.* 1997, roč. 5, č. 2. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.
15. HÁJKOVÁ, Eva a MACHOVÁ, Svatava. *Školská jazykovědná terminologie: sborník z konference konané dne 29. listopadu 2001 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-095-1.
16. HAUSENBLAS, Karel. *K terminologii slovesných tvarů a významů v současné češtině.* In: *Miscellanea linguistica. Acta Universitatits Palackianae Olomucensis.* Ostrava, 1971.
17. HAUSER, Přemysl a KNESELOVÁ, Helena. *O jednotě české jazykovědné školské terminologie.* In: *Čeština doma a ve světě.* 1997, roč. 5, č. 2. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.
18. HAVRÁNEK, Bohuslav a JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká*. Vyd. 26., ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-555-0.
19. HOLÁ, Lída. *Česky krok za krokem 1 = Tschechisch Schritt für Schritt 1 : A1-A2. Czech step by step*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-131-3.
20. HRADILOVÁ, Darina: *Terminologie jmenné flexe a možnosti jejího využití ve výuce češtiny pro cizince.* In: *Lingua terminologica: soubor vědeckých statí.* Praha. metropolitní univerzita Praha, 2010. ISBN 978-80-86855-58-5.

21. HRBÁČEK, Josef. *K mluvnickému pojmosloví a terminologii v oblasti školské skladby.* In: *Čeština doma a ve světě.* 1997, roč. 5, č. 2. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.
22. HRONOVÁ, Karla a HRON, Josef. *Čeština pro cizince H + H.* Praha: Didakta, 2008. ISBN 9788025422953.
23. JEDLIČKA, Alois. *Josef Jungmann a obrozenská terminologie literárně vědná a linguistická*. *Rozpravy o díle Jungmannově*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1948.
24. KOMÁREK, Miroslav a BLÁHA, Ondřej. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-591-7.
25. KOMÁREK, Miroslav; KOŘENSKÝ, Jan; PETR, Jan a VESELKOVÁ, Jarmila. *Mluvnice češtiny*. *(2), Tvarosloví*. I. vydání. Praha: Academia, 1986.
26. KOPECKIJ, Leontij. *O lexikálním plánu hospodářského jazyka*. In: *Slovo a slovesnost.* 1935, roč. 1, č. 2. ISSN 0037-7031.
27. KOTKOVÁ, Radomila. *Odborný jazyk ve vyučování češtiny jako cizího jazyka (Žena nebo femininum)?.* In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010. ISBN 978–80–87238–03–5.
28. LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology.* 3. nezměn. vyd. *Učebnice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0720-5.
29. NOVÁK, Pavel. *Poznámky o školské terminologii české mluvnice.* In: *Čeština doma a ve světě.* 1997, roč. 5, č. 2. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK, 1997. ISSN 1210-9339.
30. PEČENÝ, Pavel. *K problematice výuky lingvistické terminologie cizích jazyků.* In: *Cizí jazyky se specifickým zaměřením ve výuce a testování (včetně češtiny pro cizince): sborník z mezinárodního semináře.* Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy UK, 2010. ISBN 978–80–87238–03–5.
31. PETR, Jan et al. *Mluvnice češtiny*. *(1), Fonetika, fonologie, morfonologie a morfemika, tvoření slov*. Praha: Academia, 1986.
32. POŠTOLKOVÁ, Běla. *Odborná a běžná slovní zásoba současné češtiny*. Přeložil Václav STEHLÍK. *Studie ČSAV*. Praha: Academia, 1984.
33. REŠKOVÁ, Ivana a PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech: elementary Czech*. 3. vyd. Tvarožná u Brna: I. Rešková, c2006. ISBN 80-239-6575-1.

34. ROUDNÝ, Miroslav. Z historie českých definic odborného názvu. *Slovo a slovesnost.* 1977, 38 (3), s. 237 – 240
35. ROUDNÝ, Miroslav: *Z historie českých definic odborného názvu*. In: Slovo *a slovesnost*. 1977, roč. 38, č. 3. 1977. ISSN 0037-7031.
36. ROUDNÝ, Miroslav; TEJNOR, Antonín a POŠTOLKOVÁ, Běla. *O české terminologii*. Malá jazyková knižnice, sv. 2. Praha: Academia, 1983. ISBN (Brož.).
37. SOCHOR, Karel. *Příručka o českém odborném názvosloví*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1955.
38. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme.* 2. čes. vyd. Jaroslava IVANOVÁ (překladatel). Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1425-2.
39. ŠTÍCHA, František et al. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.
40. ŠVARCOVÁ, Tereza a WENZEL, Jakub. *Czech it UP!: čeština pro cizince*. *1, Úroveň A1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5772-7.
41. *Termina 2000: sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000*. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-7262-105-X.
42. Terminologie. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/TERMINOLOGIE
43. VASILJEV, Ivo: *Gramatika, pragmatika, komunikace*. In: *Sborník AUČJ 2006-2007*. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-58-3.
44. *Vícejazyčná lingvistická terminologie*. 2. vydání. [Praha]: Národní institut pro další vzdělávání, [2016]. ISBN 978-80-86956-71-8.
45. WENZEL, Jakub; ŠVARCOVÁ, Tereza a KLIMEŠOVÁ, Alena. *Czech it UP!: čeština pro cizince*. *2, Úroveň A2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-6102-1.
46. ZIKÁNOVÁ, Šárka: *Vliv latiny na češtinu*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny
47. ŽAŽA, Stanislav. *Latina a řečtina v slovní zásobě, gramatice a terminologii slovanských jazyků.* Brno: Masarykova univerzita, 2010, ISBN 978-80-210-5138-6.